ČČH

ČASOPIS ČESKÝCH HOUBAŘŮ

ČESKÝ MYKOLOGICKÝ SBORNÍK

ACTA SOCIETATIS MYCOLOGICAE

Založil, vydává a řídí Dr. F. Smotlacha

Vychází za podpory hl. města Prahy, ministerstva zemědělství a lesnictví (prostřednictvím ČMS) a Č. badatelské rady.

Praha, v dubnu 1944.

Vědecký list (orgán)
ČESKÉ MYKOLOGICKÉ SPOLEČNOSTI
A MYKOLOGICKÉHO ÚSTAVU V PRAZE

ČÍSLO 3.-4.

ROČNÍK XXIII.

Tiskem Otakara Stivína v Praze II, Vojtěšská ul. č. 8.

COMMONWEALTH MYCOLOGICAL INSTITUTE
31 JAN 1961

Dr. F. Smotlacha:

Výzkum hub do ledna 1944.

Z výzkumného archivu ČČH.

Výzkum hub v rámci mého mykol. ústavu ČČH a ČMS v okolí Jičína, které je velmi bohaté na houby, koná uč. J. Rambousek, kdežto v blízkých Valdicích p. ř. uč. J. Hásek. Oba prozkoumávají důkladně svoje lesy. Kol. Hásek má zařízenou trvalou výstavku a poradnu a v loni uspořádal i výstavu. Kol. Rambousek sbíral ke konci září a ještě po 10. říjnu 1943 much. zelenou s bělavými částmi, což odpovídá much. zbělené (Aman. A. verna Bull.), která ovšem správně je celá bílá. Je vidět, že se t. r. opozdila, neboť v lesích v okolí praž. byla nalezena ještě začátkem list. 1943. Stejnou práci koná p. vrch. taj. O. Vomáčka v okolí Slaného.

V teplém kraji kolem Kyjova na Moravě vede pro nás výzkum hub pí Bož. Vymazalová, která nám poslala, jak jinde také uvádíme, do ústavu a redakce ČČH několik plodnic much. zelené ještě 4. a 11. XI. 1943. To nasvědčuje nejen tomu, že kraj kolem Kyjova je teplý (jižní Morava), nýbrž, že letos bylo dlouho na podzim teplé a příznivé počasí, takže houby v létě a na podzim opožděné, rostly teprve v říjnu a listopadu.

Václavky ještě koncem listopadu 1943. Naše event. spolupracovnice pí Colosimo-Nik. měla štěstí, že ještě 20. XI. 43 nalezla v Praze na Štvanici chomáč několika set plodnic mladých václavek, ovšem již mrazem částečně postižených, ve váze asi 2 kg. A ve své „mykologické zahrádce" u vilky ve V. Chuchli na stráni, kde jsou lesní stromy, našla ještě 15. XI. 43 bedlu odřenou. Zmíněná zahrada je na jižní straně.

Paní Fialová z Veltrus posílala našemu ústavu r. 1943 v listopadu ve velkém množství plaménku gum., na které si dávno pochutnává.

Mistr Hofman přinesl do ústavu ještě 1. XII. ze své zahrady v Újezdě několik druhů hub, jež namrzly. Pěkně zachovalá byla třepenitká mak. Méně vydrží šafránka (T. rutilans). Hojně tam rostou ještě zač. prosince pen. sametonohá na ořech. pařezu a pen. dubová v listí. Klouzky slič. (17 plodnic) na silnici u lesa pod modřínem nalezl mistr Hofman 14. X.43 v hromádce kamení (porfyru), kde patrně podhoubí ze země prorostlo.

Houby o Vánocích a o Novém roce 1944. Ke konci roku nastala obleva, mírné deště a do ústavu (poradny) byly přineseny mnohokrát penízovky sametonohé, které rostly všude v praž. parcích i v hájích v okolí praž. Přicházelo mnoho houbařů v záležitosti ČČH a referovat o svém sběru a ti všichni s radostí vyprávěli o tom, jak si na konci vánoč. svátků a o novém roce snadno pomohli k houbám, nasbíravše si zmíněné penízovky. Jest viděti, že naše dlouhá propagace této houby se plně uplatnila. I v novinách všude se o ní píše. Krásné kusy poslal nám na př. koncem svátků náš dávný spoluprac. p. Kohlmünzer z Plané n. Mží. Nalezl je na zmrzlém ořechu. Ano, mrazem poškozené ořechové stromy jsou skutečně jejich častým hostitelem.

Houby 2. I. 1944 vlivem 14denní oblevy měly možnost leckde se objevit, což ukázala návštěva Mykol. ústavu. P. Smola R. nasbíral u potoka u Solopisk 3 kg pen. sametonohých, které tu rostly na jívách. Mnoho jich bylo drobných. Ve staré smrčině na Roblíně sbíral led. špičku provrtanou, kdežto špička česneková rostla vzácně na okraji lesa, kde se vyskytlo i hejno penízovek dubových (nedaleko byla dubina). Pěkně zachované byly ještě helmovky narostlé a obecné. Rovněž krásnorůžek slizký. Hlívu vrbovou již suchou nalezl prof. Matas na topolech u žid. hřbitova v Praze.

Houby v lednu 1944. Letošní mírná zima umožňuje nám znovu dobře sledovati houby, které rostou v zimě za mírného počasí. Za svého výzkumu hub měl jsem několikráte příležitost sbírati na př. houby v mírném deštivém lednu v hustých smrčinách v lesích v okolí praž., n. př. v Radošovicích nebo Klánovicích. Vždy mne tu překvapily spousty špičky provrtané, která rostla v obrovských hejnech, jakoby byla naseta. K ní družily se drobné podzimní helmovky, penízovky, strmělky atd. Zjistil jsem, že to jsou vesměs houby podzimní, které za mírné zimy pokračují. Sem patří také hlíva ústřičná, ve smrčinách roste krásnorůžek slizký a samozřejmě, že se všude setkáváme se skutečně zimní houbou: pen. sametonohou. Vzácněji najdeme také pen. šiškovou. Když však zima je zvláště mírná a deště trvají (jako 1944), rostou houby i v lesích listnatých. Tak se našemu spoluprac. J. Urbanovi podařilo ještě 21. I. nalézti v listnatých

Jan Šimr:

Houbařský slovník tvaroslovný.

Máme svůj časopis houbařský s výbornými články rázu praktického i teoretického, krásné atlasy hub, vědecká díla v čele s „Českými houbami" prof. Velenovského, vhodné příručky určovací a houbařskou poradnu Smotlachovu. V časopise jsou pěkné pokyny k dělání mikroskopických řezů, ponaučení o mikroskopování a fotografování hub atd. atd.

Všechny tyto pomůcky měrou velikou pomohly rozšířiti znalost hub v širokých vrstvách lidových. Ale něco tu chybí a myslím, že jsme si toho všichni vědomi. Co je platna dítěti sebelepší knížka, když nezná bezpečně všechna písmena a zápolí s nimi. A tak je to i s našimi houbaři-začátečníky.

Obr. 5. *Smrž vysoká* (M. elata Fr.) jest krásná, všude v Č. a na M. roztroušeně rostoucí jarní houba, která vyrůstá někdy do značné velikosti a s vysokou a často zahnutou čepicí. V naší formě blíží se smrž vysoká smrži špičaté (M. conica Pers.), jež má klobouk kratší, kuželovitější. Sbíráno v květnu r. 1941 naším spoluprac. řed. šk. F. Kolaříkem v Č. Skalici. Snímek pořízen jeho synem prof. Jaromírem Kolaříkem. Archiv ČČH, napsal Šm.

I jim chybí znalost většiny písmen, chybí jim „houbařský slabikář". Znalost hub i bázeň před otravami by se mnohem rychleji podařilo zdolávati, kdyby zde nebylo překážky, která jest ještě dnes stále těžko a mnohými velmi těžko překročitelná. Hovořím-li s houbaři, který vlastní nějaký atlas hub s popisy, knížku, nebo i časopis, odpovídají: Je to hezké, ale některým věcem nerozumím. Musím nad tím špekulovati a to mě zdržuje. Víte, mělo by to býti psáno lidově. To je spíš jako pro profesory a učitele. Další hovor však ukazuje, že je houbaři vlastně vzdálen jen některý výraz, protože je pro něj nový

a nemá o něm ujasněnou představu. Čili to jsou ta neznámá písmenka, která je třeba našim začátečníkům, ba i pokročilejším názorně vysvětliti. Tu je ona překážka a stará bolest a tu třeba odstraniti.

Zdá-li se jednomu určitá věc samozřejmou, mnoha jiným je však nejasná, nebo třeba úplně nesrozumitelná. Kdyby byl popis sebelepší a autor v nejlepší snaze vysvětlovací chtěl určitý znak nebo vlastnost vystihnouti, tu čtenář nemívá vždycky tutéž představu jako autor, nýbrž někdy poněkud odchylnou, nebo i zcela jinou. Tím bývá čtenář přiveden na rozcestí, na němž bloudí, chuť k dalšímu studiu ochabuje a na konec se rozplývá v mlhách. Houbař, který měl nejlepší snahy, ztroskotává.....

Jsem toho názoru — a jistě ne sám —, že nám chybí takové houbařské tvarosloví, které by bylo seřazeno podle abecedy. Všechny potřebné znaky a vlastnosti by tu musely býti shrnuty v přesné, jasné, výstižné a jednotné pojmy, které by se všude doplnily dobrými obrázky. Popis a zobrazení znaků by se však nesmělo týkati jen zjevů makroskopických, nýbrž také i mikroskopických. Bylo by dobře, kdyby byly připojeny i názvy, obvyklé u lidu, názvy vědecké by ovšem také nesměly chyběti, aby slovník byl vítán také vědeckými začátečníky a sloužil i znalcům. Největší bolestí však bývá barva výtrusného prachu a výtrusů, o níž psal v Mykologii red. B. Klika, Neuwirt v ČČH roč. II., str. 168. Ale i tato otázka by se dala rozřešiti, kdyby ke slovníku byla připojena barevná stupnice, rozdělená ve 4 skupiny, jichž se dnes většinou při určování užívá. Návod ku zjištění barvy prachu by musel býti přiložen. Někdy se pro znak užívá více pojmů (na př. lupeny, lístky, listny, lamely). I ty by bylo nutno abecedně zařaditi. Mnoho věcí nebude však možno dlouho přesně objasniti, ale co jest již upotřebitelné, to by se mělo seřazovati.

Že tato bolest jest již stará, dokazuje zejména dobrý článek Kolaříkův v I. roč. ČČH (str. 49. a 80.), jehož obrázky přejal do „Klíče" prof. Podpěra (1924).

Záslužnou prací našich odborníků-mykologů by bylo, kdyby veškeré názvy morfologie a biologie hub abecedně seřadili, připojili výstižná vysvětlení a přesné náčrty. Za názvy vědeckými, nechť je odkaz k výrazu českému, za nímž čtenář již vysvětlení najde. Autoři by však museli bezpodmínečně vycházeti z nazírání nejprimitivnějšího houbaře-začátečníka a zařaditi i vysvětliti vše, tedy i to, co oni jako zasvěcení snad pokládají za samozřejmost. Tím by se vytvořil „Houbařský slovník tvaroslovný", jakýsi houbařský slabikář po způsobu Polívkova Terminologického slovníku.

Tento slovník by se mohl postupně otiskovati v našem časopise a později by mohl vyjíti jako samostatný spisek, jako skutečné uvedení do studia hub pro všechny. Při postupném otiskování by jistě docházelo od čtenářů dostatek dotazů a námětů, jež by věci samotné prospěly. Snad by bylo dobré, kdyby jednotlivci zpracovali a uveřejnili zatím jednotlivé výrazy na základě svých zkušeností. Tak by se nahromadil cenný materiál pro zpracování konečné. V časopise našem jistě by se právem pro takové příspěvky místo již našlo.

Slovníček zůstane velmi dobrou věcí stále. Vyskytne-li se v popisu hub výraz, který je laiku nebo i pokročilejšímu nejasný, nebo neznámý, vyhledá si jeho vysvětlení i obrázek, prohlédne na skutečné houbě, porovná, prostuduje, zapamatuje si — a naučí se. Pak se jistě s mnohem jinou chutí pustí do další práce, která mu bude potěšením. Jedině tak se naše všechny příručky i díla velmi přiblíží chápavosti našich houbařů-začátečníků, kteří se pak vyškolí ve zkušené houbaře. Ti pak zdárně mohou šířiti znalost hub ve svém okolí.

Předkládám zde v několika větách námět jistě důležitý a byl bych rád, kdyby nezůstal jen námětem, ale brzy se uskutečnil chutí našich odborníků houbařů. Každý pak by rád uvítal a brzy také ocenil „Houbařský slovník", který by nikdy neměl chyběti v pozdějších atlasech i klíčích houbařských hned vpředu, jako úvod. (15. 11. 43).

Pozn. red.: Kol. Šimr řekl zde dávnou moji myšlenku, o níž jsem se mnohokrát v ČČH snažil. Uvítal jsem jeho návrh a požádal jej, aby sám slovník napsal, ovšem za pomoci všech našich odborníků, kteří chtějí mu přispěti, že jej ihned vydám. Připojujeme zároveň hned vzorek, jak si kol. Šimr slovník představuje a prosíme, aby všichni, kdo mají o věc zájem, se do týdne u mne přihlásili ke spolupráci. Všichni, kteří máte zájem, dávejte otázky, budou ve slovníku zodpovězeny. Kol. Šimr jistě již pracuje. Smotlacha.

*

Třeň (noha, hloubek, stopka) — stipes.

(Příspěvek a vzorek k houbařskému slovníčku terminologickému.)

V houbařské literatuře popisují různí autoři u třeně: 1. umístění (vetknutí), 2. polohu (směr), 3. barvu, 4. tvar, 5. povrch (odění), 6. povahu (stavbu), 7. změnu barvy pomačkáním, 8. délku (výšku).

1. **Podle umístění (vetknutí)** je třeň: (Viz tab. 1.) středový (centrální) obr. t., je-li uprostřed klobouku, výstřední (excentrický) (obr. u), je-li mimo střed a postranní (obr. v), je-li třeň po straně klobouku.

2. **Podle polohy (směru)** je třeň (Viz tab. 1.): kolmý, ční-li vzhůru, položený — (obr. y), roste-li vodorovně a vystoupavý — (obr. z), když je zprvu vodorovný a pak teprve roste vzhůru.

3. **Barva** je připodobňována ke známým věcem, aby se lépe vystihla. Na př. třeň tmavě cihlový, krvavě červený, masově červený, bledě skořicový, špinavě olivový, mourově šedý, sírově žlutý ap.

4. **Tvar** je přerůzný. (Viz tab. 1. obr. a — s.) Náčrtky je lépe vysvětlují, než slova. Třeň bývá:

Napuchlý (nadmutý, měchatý) obr. c. V popisech jsou různě odstupňované rozdíly, na př.: zvolna, sotva, mírně, kuželovitě napuchlý.

Napuchlý dole a pak zúžený (obr. d).

Napuchlý silně (obr. e) — hřibovitý, jak vídáme u hřibů.

Pokřivený (křivolaký, nerovný, zprohýbaný) obr. r).

Ploše smačklý s podélnou rýhou (smačkle rýhovaný) (obr. q).

Prohnutý, neroste-li přímo vzhůru, nýbrž obloukem (obr. m).

Rovný.

Tenký (štíhlý) (obr. g).

Teninký — (obr. h), podle podoby bývá vláskovitý, štětinkovitý, žíňovitý.

Válcovitý (oblý) obr. a.

Zahnutý dole (obr. o).

Zaškrcený pod kloboukem. Třeň se náhle, krátce zúží, takže mezi ním a kloboukem je dokola rýha.

Ztluštělý, přibývá-li směrem dolů na tloušťce (obr. b). Přesnější vystižení: zvolna, sotva, mírně, velmi ztluštělý.

Ztluštělý hlízovitě (hlízovitý), rozšířený v hlízu (obr. i). Je-li rozšířený v podobě cibule, sluje cibulovitě ztluštělý.

Ztluštělý kyjovitě (kyjovitý), podobá-li se kyji (obr. ch).

Ztluštělý vřetenovitě (obr. s), je-li uprostřed nejtlustší a ke koncům slabý, jako vřeteno.

Zúžený ke spodu, nebo opačně: zvolna v klobouk rozšířený (obr. k),

Zúžený kořenovitě (obr. l).

Zúžený náhle v kořen (obr. f).

Zúžený a opět ve hlízu rozšířený (obr. j). (Pokrač.).

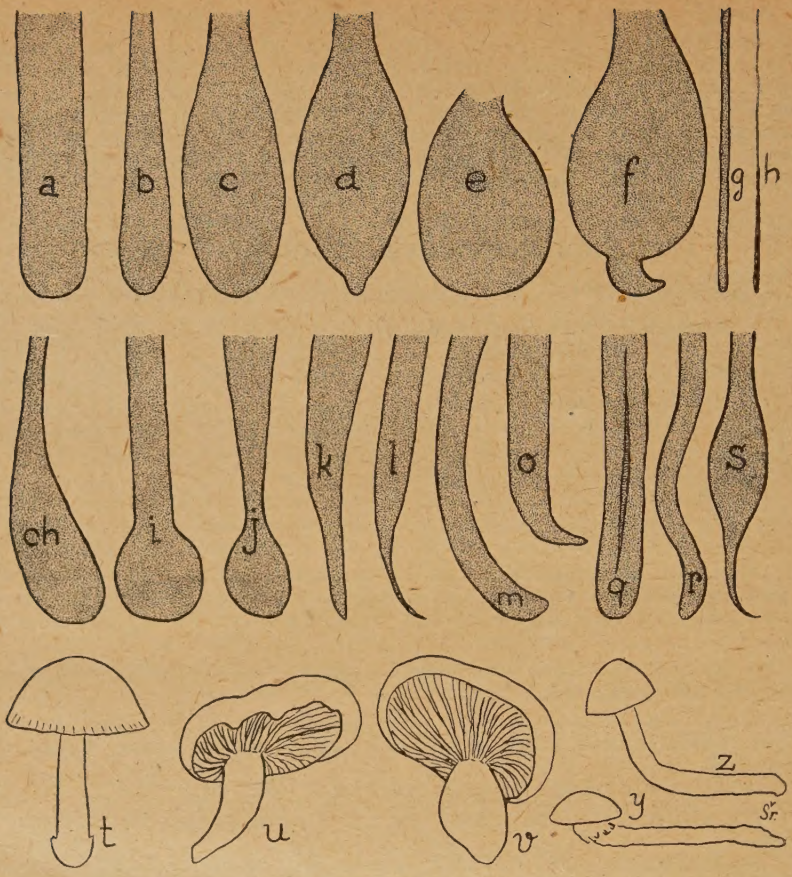

Obr. 6. přináší tab. 1. patřící ke článku p. řed. Šimra: „Třeň". Obsahuje různé formy třeňů podle umístění polohy a tvaru. Kreslil Šimr. Archiv ČČH. Napsal Sm.

V. Melzer:

Barevné reakce několika muchomůrek.

Na konci svého článku „Dvě nejnebezpečnější muchomůrky", uveřejněného v prvém čísle XXII. ročníku, slíbili jsme, že přineseme referát o barevných reakcích vyvolaných několika běžnými chemickými látkami na dužině některých muchomůrek. Zde je tedy onen slíbený referát a k němu několik stručných technických poznámek.

Zkoušíme exempláře zdravé, pokud možno středního věku, neboť příliš mladé, nebo naopak příliš staré a snad již hmyzem značně poškozené dávají často odchylnou reakci, jmenovitě v částech „červy" rozhlodaných.

Zkoumáme reakci na příčném řezu třeně, asi uprostřed jeho výšky, na dužině klobouku, také na lupenech, případně i na pokožce klobouku a třeně; ve svých záznamech jmenujeme místo, kde reakce projevila se nejvýrazněji. Zaznamenáme také intensitu reakce (slabá — silná) i dobu, za kterou se dostaví (zvolna — rychle — okamžitě).

Při zkoumání muchomůrek bylo užito následujících reagencí v tomto zředění.

Přehledná tabulka barevných reakcí v rodě Amanita.

AMANITA		H_2SO_4	KOH	$FeCl_2$	HNO_3	Fenol	$FeSO_4$
citrina	a	·	hnědě červená	kalně růžová	hnědá	·	·
	b	·	·	·	·	·	·
	c	·	—	·	·	—	·
junquillea	a	·	·	·	·	·	·
	b	·	·	·	·	·	·
	c	·	—	·	·	čokoládová[3])	—
muscaria	a	nahnědlá	—	·	·	·	·
	b	·	·	·	·	zvolna vínová	·
	c	·	·	·	·	čokoládová	—
pantherina	a	temně hnědá	žlutě oranž.[1])	·	·	·	·
	b	·	·	·	·	zvolna vínová	·
	c	·	—	·	—	slabě čokol.	·
phalloides	a	lilákova	—	—	světle zelená	·	·
	b	·	·	·	·	·	·
	c	·	·	·	·	—	—
rubescens	a	—	—	·	·	·	·
	b	·	·	·	·	rychle vínová	·
	c	·	·	·	·	—	·
spissa	a	·	·	·	·	·	·
	b	purpurin.	·	·	·	rychle vínová	·
	c	·	—	·	·	slabě čokol.[3])	—
vaginata *)	a	nahnědlá	—	·	·	·	·
	b	·	·	·	·	·	·
	c	·	·	·	·	čokol.. fuchsin[3])	·
virosa	a	narůžovělá	·	růžová	temě zelená	·	·
	b	·	citron. žlutá[2])	·	·	·	·
	c	·	·	·	·	·	·

1. Kyselina sírová (H_2SO_4) koncentrovaná.
2. Kyselina dusičná (HNO_3) koncentrovaná.
3. Potaš (KOH nebo také NaOH) 50% vodný roztok.
4. Chlorid železitý ($FeCl_2$) 1% vodný roztok.
5. Skalice zelená ($FeSO_4$) 10% vodný roztok.
6. Karbolová voda (Fenol) 2% vodný roztok.

Zajímavo, že muchomůrky zůstávají naprosto netečnými k některým látkám, jako je na př. alfa naftol, resorcin, pyrogallol, pyramidin, ano i soli železa a j. v., na které jiné rody hub, na př. holubinky, reagují velmi intensivně.

Do připojené „Přehledné tabulky" pojali jsme výsledky pokusů konaných na třech rozličných místech a v různých dobách.

V prvé řádce u každého druhu pod písmenem a jsou uvedeny výsledky zkoušek provedených v Přírodopisném museu v Paříži (Laboratoire de Cryptogamie du Museum National) a uveřejněné v časopise „Revue de Mycologie" (r. 1938). Druhá řádka, označená písmenem b obsahuje pozorování Julia Schaeffera, vynikajícího německého mykologa v Říši a uveřejněná v novém vydání Michaelova „Führer für Pilzfreunde" I. (1939). V třetí řádce pod písmenem c jsou záznamy pokusů V. Melzera z let 1923—25 a dosud nepublikované.

Vysvětlivky:

Tečka v okénku (.) značí, že dotčený druh nebyl jmenovanou reagencí zkoušen.

Ležatá čárka (—) značí reakci negativní.

1. Reakce na okraji lupenů.
2. Reakce na pokožce klobouku.
3. Reakce na dřeni třeně nebo jeho pokožce.

Kde není jinak udáno, týká se reakce dužiny plodnice.

Jediný pohled na tabulku ukazuje její žalostnou neúplnost, ale právě tato neúplnost stává se pobídkou a výzvou k našim mladším houbařům, tato prázdná okénka volají k nim, aby věnovali barevným reakcím muchomůrek svou pozornost. Stojíme teprve na počátku studia chemického složení houbových plodnic a barevné reakce mohou prospěti nejen tomuto badání, ale mohou osvětliti i příbuzenské vztahy jednotlivých druhů a tak přispěti k náležitému jich zařazení v systemu i usnadniti určování. A rod muchomůrek pro svůj jedinečně důležitý význam, jaký mu náleží v užitém houbařství, měl by býti v prvé řadě podroben tomuto studiu, systematicky a důsledně prováděnému.

Dr. Fr. Smotlacha:

Výzkumný archiv, matrika a zásobní zahrada hub.

Výzkum hub, který jsem zahájil již r. 1907 a k němuž přibral jsem r. 1919 mnoho nových spolupracovníků v ČČH a r. 1921 i v ČMS, rozvinul se v posledních letech zvláště právě přičiněním ČČH ve značné rozměry. Je to patrno z veliké korespondence mých spolupracovníků. Materiálu výzkumného ze všech stránek mykologie je tolik, že ČČH tu naprosto nestačí, proto rozhodl jsem se k několika opatřením, která všechnu tu pilnou a velikou práci náležitě využitkují ku prospěchu všech. Především jsem zařídil výzkumný archiv ČČH (mykologického ústavu), který v základě trvá již od r. 1912, do něhož jsou nyní kladeny všecky zprávy a články, docházející do ústřední poradny a výzkumny, do ČČH a do mého mykologického ústavu, týkající se jakéhokoliv výzkumu v houbách. Již nyní obsahuje tento archiv přes tisíc

*) Amanita vaginata vyskytuje se v několika odrůdách nebo formách, které všechny jsou citlivé na fenol: dřeň třeně rychle nabíhá přes indickou červeň do čokoládově rudohnědé. Pozoruhodnou výjimku činí varieta fulva zpod bříz, jejíž dužina třeně fenolem nabíhá rychle do světle vínové až fuchsinově červené. Je to reakce velmi nápadná a pěkná.

článků a zpráv a korespondenci od více než pětiset spolupracovníků. Nejdůležitější částí tohoto archivu budou uveřejňovány postupně v ČČH, hlavně však připravuji velkou práci o výzkumu hub v Č. a na M. Tam bude uvedena všechna výzkumná práce všech mých spolupracovníků. K tomuto výzkumnému archivu ČČH a mého ústavu patří i kresby, fotografie a barevné obrazy hub. Uvedený výzkumný archiv mykologický souvisí s archivem redakčním ČČH, kde jsou články a obrazy určené přímo k uveřejnění v ČČH.

Ve své souhrné práci o výzkumu hub u nás chci uvésti také všechny své spolupracovníky s jejich stručným životopisem a fotografií. Proto jsem založil pro ně také archiv fotografií a stručných životopisů. Od mnohých již tyto fotografie mám a děkuji jim za ně, avšak tímto žádám také všechny ostatní, kteří svou fotografii a stručný životopis mi ještě neposlali, aby tak učinili co nejdříve (nejlépe do týdne). Na fotografii vzadu a na životopise budiž připojena úplná adresa, datum, podpis atd.

To je pořádek pokud se týče spolupracovníků. Avšak stejný pořádek mohl jsem ve svém ústavu v Praze zavésti, díky spolupráci několika našich mykologů a mých spolupracovníků, také úplnou matriku všech středoevropských hub. Tato matrika skládá se ze stručného popisu příslušného druhu houby a ze všech důležitých zpráv o něm. Za jménem pak následují hlavní synonyma, dále stručný popis se všemi důležitými poznámkami biologickými, ekologickými a pak popis podrobný. Avšak ke každému druhu houby snažím se opatřiti také výrazný obraz barevný, kresbu a fotografii. A nyní následuje rada pro všechny spolupracovníky, která byla většině jich již sdělena příležitostně dopisem. Kdo se chce státi znalcem hub, kdo chce mi skutečně hodnotně pomáhat při výzkumu hub, ten si sám zaveď podobnou matriku hub. Zařiď si pro každou houbu list papíru, opatři jej vpředu jménem houby atd. Když houbu neznáš, zaveď si pro ni také list a nechej ho tak dlouho mimo matriku, dokud nebudeš mít houbu správně určenou. Avšak pozor! Každý, kdo chce mít užitek z této práce, musí ke každému listu matriky mít i prostý náčrtek čili obrázek houby. Každý se snaž houbu nakreslit. Kupodivu mnozí budou překvapeni, jak dovedou krásně po krátkém cvičení i houby kreslit. Totéž platí o fotografování. Avšak během let jsem zjistil, a poslední rok mi to potvrdil, že mezi mými spolupracovníky je i řada schopných malířů nebo aspoň začátečníků malířských, z nichž každý by si měl zařídit matriku hub malovanou, t. j. ke každé nalezené houbě obrázek, což znamená po čase krásný atlas. U nás existují tři krásné takové atlasy. Nejstarší z nich je Tyttlův, čítající na 3.000 obrazů, který je nejúplnější. Bohužel, že je dnes těžko dostupný. R. 1918 nabízel Tyttlovi mým prostřednictvím nakladatel Kočí 50 a později i 125 tisíc korun, na konec jen za pouhé tiskové právo jednoho tisíce vybraných obrazů. Avšak kdosi, kdo nechtěl, abych vydal Tyttlův atlas ve čtyřech řečech, jak jsem jej chystal, namluvil Tyttlovi, že dílo jeho má cenu nejméně 300.000 K a tak s ním později nebylo možno mluvit.

Jsem přesvědčen, že velká řada mých spolupracovníků (o několika to vím již určitě z obrazů, které mi předložili), má jistě tolik schopností, že jejich barevný atlas může časem nabýt ohromné ceny. Jen vytrvat! Jsem ochoten jim všem přispět radou, pomocí a odborným vedením. Doufám, že se mi podaří docílit, že od několika mých spolupracovníků budou pořízeny během let krásné a bohaté, umělecké a cenné atlasy našich hub kreslené, fotografované nebo malované. I o barevné modely všech našich hub ve vosku nebo ve dřevě (v sádře) měl by se někdo pokusit!

Samozřejmě, že můj výzkumný archiv stejně jako moje matrika všech našich hub je přístupna, stejně jako byly vždycky volně přístupny i moje přednášky, kursy, vycházky, výstavy od začátku všem těm, kteří mají o houby zájem, a tím spíše i všem čtenářům ČČH a členům ČMS.

A na konec ještě další jeden cíl výzkumu hub u nás. Nesmíme zapomínat na mou projektovanou mykologickou zahradu s ústředím v Pra-

ze a s odbočkami na venkově. A tu je zase potřebí, aby každý, kdo prozkoumává nějakou část naší vlasti důkladně po stránce hub, aby o tomto průzkumu si vedl záznam, t. j. vedle místní matriky hub i plány a mapy hub. Měl jsem smluveno již r. 1911 s prof. Švamberou, že mu ke zkoušce z profesury zeměpisu předložím mapu některých významných hub rostoucích v okolí pražském. Jelikož jsem však měl již jiné čtyři zkoušky hotové a plno jiné práce, nedokončil jsem pak zmíněnou mapu. Avšak pamatuji se, že jsem došel ke zkušenosti, že každé místo, ke kterému pořizujeme mykologický plán nebo mapu, musí míti takovýchto map mnoho, aby aspoň na hlavní druhy hub postačily. Tedy především si každý pořiď mapu mykologických zvláštností a mapu nálezišť jedlých hub z lesa, který pravidelně a pečlivě zkoumáš.

Pořizujíce si mapu hub z lesů, které podrobně zkoumáme, můžeme nejprve této mapy využíti k tomu, že nám vedle hub zajímavých vědecky ukazuje také místa, kde rostou houby hospodářsky a prakticky cenné. Kdežto mapu s houbami vědecky významnými můžeme dáti veřejnosti k disposici pro mykologickou zahradu, nebude nám nikdo míti za zlé, jestliže mapu druhou s označením míst, kde rostou hřiby, která nám naznačuje naši zásobní mykol. zahradu, ponecháme pro sebe. A jak znám naše houbaře, je velmi pravděpodobné, že svou mykol. zahradu zásobní ponechají si na mapě nejlépe ukryté, t. j. ve své hlavě.

Jaroslav Sobotka:

Znaky pečárky zápašné (Psalliota foetens Sm.).

Sleduji znaky pečárky zápašné po 3 růstová období a zjišťuji, že pokud jde o znak čichový, úplně odlišný od vůně pečárky ovčí (Ps. arvensis Schff.), jest tento nesnadno definovatelný, jak již připomenuto v ČČH, XVII, 93. Opětně jsem nacházel, že pach houby, jak co do intensity, tak i co do specifického charakteru, je značně variabilní. Je důležité, a týká se to nejen p. z., ale i jiných druhů hub, všímati si v jakém vývojovém stadiu houbu zkoumáme a za druhé, děje-li se to ihned po utržení na místě nálezu (čemuž nutno dáti přednost), t. j. na plodnici živé, nebo na plodnici mrtvé, třeba až druhého dne doma.

Neméně důležité je počasí, za jakého plodnice vyrostly. Po tříletém pozorování patrno, že p. z. ráda vyrůstá po vydatných deštích letních. Mladé plodnice vyrostlé bezprostředně za, nebo hned po deštích, kdy v substrátě je nadbytek vody, jeví velmi krásnou oxydaci dužniny (barvoměnu), původně bílé, na poraněných místech do žluta, zvl. v basi třeně, kde na řezu nabíhá do sytě žluté barvy. Později vyrostlé plodnice, když vláha poněkud vyschla a zvl. starší plodnice, jeví žloutnutí mnohem slabší. Tedy *intensita barvoměny dužniny* je značně kolísavá.

Připomíná to modrání dužniny některých hřibů, závislé rovněž na vlhkém počasí, které je podmiňuje. Za suchého počasí může úplně scházeti, jak jsem se přesvědčil u hřibu panenského, Bol. aereus Bull., pozorováním po 3 léta v tomto ohledu.

Pach dužniny p. z. bude asi také závislý na podobných okolnostech a pak zvl. na individuálních odlišnostech čichového orgánu houbaře. Poněvadž čichové vjemy nedovedeme slovem přesně definovati, vypomáháme si přirovnáváním, říkáme, že p. z. páchne myšinou, karbolem, i když víme, že slova ta jsou jen přibližná a nevystihují přesně skutečnost. Pach p. z., zvl. v prstech rozemnuté, není příjemný, ale je někdy až nepříjemný, jindy má dosti nesnesitelný přízvuk.

Ke sdělení p. Lapky (ČČH, 109) o hořkomandlové vůni nalezených pečárek připomínám, že Velenovský v Č. H. 560 u peč. ovčí (Psal. arv. Schff.) uvádí, že je silně mandlově vonná, ačkoli jiní autoři udávají anýzovou vůni. Bylo by zajímavé zjistiti, vyrostly-li pečárky hořkomandlově vonné v těsném sousedství s peč. ovčí, tedy pravděpodobně z téhož podhoubí nebo byly-li nalezeny na vzdáleném stanovišti.

Vzhledem k těžce definovatelným čichovým požitkům, kdy týž vjem u různých lidí může býti nestejně pojmenován, nutno při určování p. z. přihlédnouti ještě k dalším znakům, zvl. k velikosti výtrusů, pak k barvoměně, vedle ostatních znaků makroskopických. Zájemce o tuto věc si najde článek o p. z. v. ČČH, XVII, 92.

Mirko Svrček:

Entoloma rhodopolium (Fr.) Quél.

(Závojenka vmačklá Velenovský (Čes. h. p. 615), Sadovka (závojenka) růžošedá Bezděk (Kritic. studium p. 36), Sadovka větší Veselý (Čes. h. p. 150).

Literatura (uvedena jen nejdůležitější) a synonymika:

Agaricus rhodopolius Fries, Syst. Myc. I. p. 197 (1821) — Secrefan, Myc. Suisse II. p. 51 (1833) — Krombholz, Abbild. Schw. Heft VIII. A. 55, fig. 17—22, p. 5 (1841 — Cooke, Handb. p. 124 (1883).

Entoloma rhodopodium Quélet, Champ. Jura et Vosges I., p. 246 (1872) — Ricken, Blätterp. I. p. 287, II. t. 73, f. 2 (1913); Vademecum, p. 134 (1920) — Velenovský, Čes. h. p. 615 (1920) — Rea, Brit. Bas. p. 250 (1922) — Bresadola, Icon. myc. XII., t. 560 (1929) — Konrad et Maublanc, Icones Sel. fung. II., t. 197 (1932).

Rhodophyllus rhodopolius Quélet, Enchir. p. 59 (1886) — Lange, Flora Agar. Dan. II., p. 95—6, t. 75, f. A.

Agaricus hydrogrammus Bulliard, Champ Fr. t. 564 (1791) (teste Konrad et Maublanc).

Hyporhodius hydrogrammus Schröter, Krypt. Fl. Schles. p. 616 (1889).

Agaricus repandus Bolton (teste Fries et Schröter).

Agaricus flexuosus Schumacher (teste Fries et Schröter).

Popis: Klobouk široce zvonovitý, nahoře zaoblený neb ploše uťatý, posléze rozložený a vmačklý (mělce prohloubený, vkleslý) nebo s mírným hrbolkem a pak nevmačklý, na okraji podvinutý, 4—8 cm v pr., na okraji často nepravidelně vlnitý; pokožka hygrofanní, za vlhka šedohnědavá s olivovým odstínem, matná, neslizká, za sucha isabelově šedavá, mastně lesklá, hladká, lysá, stejnoměrně zbarvená, velmi jemná, tenká, celistvá. Třeň válcovitý, rovný neb (častěji; mírně zprohýbaný (vlnitý), dole zvolna zúžený a většinou zahnutý, na povrchu čistě bílý, hedvábně lesklý, jemně vláknitý, v mládí nahoře bíle ojíněný, ostatně lysý a hladký, při pomačkání zvolna a slabě nažloutlý, uvnitř dutý, s čistě bílou, vláknitou dužninou, 6—12 cm dl., 8—15 mm tl. Lupeny dosti husté, až 7 mm vys., u třeně značně vykrojené a kratičce zoubkem sbíhavé, později utržené, na ostří celokrajné neb trochu nepravidelně vykrajované, stejně zbarvené jako na ploše, kde jsou lupeny zprvu bílé, brzo bledě růžové, posléze světle masově růžové, dosti tenké a pružné, nelámavé, hladké, později zprohýbané, nespojované; lamelluly četné, rozličné délky, zaoblené, zvolna připnuté. Dužnina v klobouku i třeni čistě bílá, porušením neměnlivá, téměř nevonná, ale při usychání páchnoucí zvláštním nepříjemným aromatem, připomínající pach spáleného masa (jak píše Constantin-Dufour (Nouvelle Flore p. 77): „à odeur de chair brûlée", a rovněž upozorňuje Bezděk ve svém „Kritickém studiu" (p. 36). Výtrusný prach sytě růžový. (Pokračování.)

F. V. Baláček:

Ještě k otravám houbami.

Přesto, že otravám houbami bylo v ČČH věnováno již mnoho kapitol, není bezúčelné aby znovu a znovu toto thema bylo předmětem pozorování, badání a popularisace. Proto i já přicházím s troškou do mlýna, kterou chci zdůrazniti požadavek, aby před vynesením

obžaloby hub bylo pozorně přihlédnuto i k možným jiným příčinám otravy.

Dík propagaci prof. Smotlachy o využití hubného bohatství našich lesů, dík jeho „Přehledu hub", jeho houbařských příruček a stovkám jeho výzkumných a badatelských prací v oboru mykologie, které bedlivě sleduji, již léta sbírám a konsumuji houby dosud málo sbírané.

I minulé léto a podzim jsem v Požáreckých lesích na Sázavě, kde mám chatu, a kterézto lesy jsou moji — abych tak řekl — „mykologickou zahradou" a zásobárnou pro moji domácnost, mé příbuzenstvo a řadu mých přátel a známých, nasbíral a usušil jsem zásobu hub, která zvláště v dnešní době je cenným přínosem pro kuchyni.

Stalo se, že jsme měli k obědu polévku z rajských jablíček a houskové knedlíky s houbovou omáčkou. Asi po hodině dostavilo se u mne i manželky dávení. Vyprazdňování žaludku nebylo provázeno jinými příznaky (zimnice, horečka atd.). Což ale platno, otrava to byla, třeba že snad lehčího rázu, která nevyžadovala zákroku lékaře. Příčina otravy nebyla pro mne tak „jasnou" jako snad pro mnohé, kteří by byli s úsudkem brzo hotovi. Řekli by: houbová omáčka, tedy je to určitě otrava houbami. Přiznávám, že i já jsem si uvědomil skutečnost požití houbové omáčky. Rozhodně jsem však odmítl otravu „pravou". Odmítl jsem ale i otravu nepravou, alergickou. Otrava houbami to rozhodně nebyla. Čím tedy? Polévkou z rajských jablíček? Ale ano!

Rajské jablíčko či pasvice obecná (Solanum lycopersicum L.) je lilkovitá rostlina (Solanaceae), příbuzná bramboru (Solanum tuberosum L.) a lilku černému (Solanum nigrum L.). Nať a nezralé plody obsahují jedovatý alkaloid solanin. V minulém létě rajská jablíčka velmi špatně na keřích zrála. Hospodyně má však snahu upotřebiti i plody drobné, nevyvinuté, nedozrálé a umělým způsobem hledí uspíšiti dozrání plodů nezralých.

Tady snad je příčina otravy. Může být také ještě jinde! V našem případě byla k jídlu upravena jablíčka nakládaná v octě, ku kterému byly přičiněny určité konservační přípravky. Snad, ale rozhodně zde nebyla otrava sušenými houbami. Jedli jsme je před otravou a jíme je i po otravě. Čtenář jistě řekne: když ta otrava nebyla tak zlá a podezříváte rajská jablíčka, zkuste je ještě jednou. Pravda, nezkusili jsme je ještě. Snad nemáme odvahu a snad bychom na 100% nebyli zase přesvědčeni, protože když ne jinak, předpokládám, že by zde tentokráte hrala důležitou úlohu autosugesce.

Frant. Trojna:

Na houbách s prof. Dr. Smotlachou.

Mnoho času uplynulo od doby, kdy jsme byli po prvé na houbách s prof. dr. Smotlachou. Bylo to v srpnu r. 1910 v učitelském oddělení v Josefově, kam jsme byli povoláni k vojenskému výcviku. Prof. Smotlacha upozorňoval nás často na houby, které rostly na vojenském cvičišti, a které jsme našli také v hradbách Josefova. Ve chvílích oddechu po cvičení vykládal nám často o výskytu různých druhů hub, o jejich užitkové hodnotě. Svým poutavým výkladem vzbudil v nás zájem o houby a proto jsme přijali s radostí jeho návrh, abychom se zúčastnili pochůzky v lesích v okolí Josefova. Po cvičení jsme se vypravili do lesů k vojenské střelnici u Nového Plesu. Pamatuji se, že jsme tehdy našli některé rostliny, které v našich působištích nerostly. Byla to zvláště rosnička (Drosera rotundifolia), devaterník a j. V lese u Nového Plesu se nám naskytla příležitost, abychom poznali množství hub, které tenkrát hojně rostly. Prof. Smotlacha pojmenoval houby na místě samém, upozornil, abychom si všímali, pod kterými stromy rostou, jaký jest substrát v místě výskytu, upozornil na znaky jedovatých hub a na zužitkování hub. Potom

jsme přinesli některé houby do kasáren a při dalších vycházkách do hostince, kde byly vystaveny, a na lístcích uvedena jména s označením jedlosti hub. Podobně tomu bylo i v r. 1911, kdy jsme se sešli opět v Josefově. Později zapomněli jsme jména různých čirůvek, penízovek, holubinek — zůstal však nám zájem o mykologii. Vzbudit tento zájem bylo hlavní snahou prof. dr. Smotlachy.

Jos. Svoboda:

Muchomůrka červená otráví kočku.

Pan Kobliha, hajný v Policích u Valaš. Meziříčí trávil letos mouchy starodávným způsobem, totiž tak, že dal mouchám lízati mléko, do něhož nakrájel kousky muchomůrky červené. Zlá náhoda tomu chtěla, že jeho kočka nalízala se tohoto mléka, otrávila se a pošla.

Jos. Otruba:

Zrůdnost hadovky — Phallus impudicus L.

V trávníku kolem habrového křoví na lesnaté stráni u Lošova nedaleko Sv. Kopečku vyrostlo na prostoře asi 15 m² r. 1941 přes 20 hadovek. Mezi nimi bylo i několik kusů, u nichž z jednoho vajíčka vzrostly 2 i 3 třeně u spodu srostlé s kloboučky ven vyhnutými. Třeně a kloboučky těchto abnormit byly velikostí sotva poloviční normálních jedinců. Příčinou je asi srůst dvou nebo tří vajíček v počátečním vývoji v jedno jediné.

Josef Urban:

Kde rostou houby.

Nikdy se neptáme, kde houby rostou, je to zcela zbytečné. Stačí projít lesem po cestě, pěšině, lince či aleji a již zjistíme, co nám v lese roste. Proč právě zde? Vysvětlení najdeme v ČČH, ročník XXII., strana 128, v článku p. prof. Smotlachy, v němž uvádí, že houby rostou nejvíce tam, kde bylo listí či jehličí shrabáno. Zde vidíme doklad k jeho článku.

Každá lesní pěšina či alej musí býti po spadnutí listí vyhrabána, aby se zabránilo požáru od odhozené cigarety neb zápalky a aby při honu mohla býti zvěř lépe sledována. Právě na těchto místech se nám nejdříve ukáží holubinky, hřiby, kozáky, křemenáče, klouzky atd.

Vysvětluji si to tím, že výtrusy hub přijdou přímo na zem, či do styku s kořeny stromů, vodě nic nebrání přístupu do země. Zde stačí malá rosa a již je povrch země zvlhčen. Chozením a pobíháním zvěře se výtrusy hub lépe roznášejí. Zem za sucha popraská a v těchto spárách se nejlépe podhoubí rozrůstá. Zde najdeme za mokrých let místa sušší, za sucha v kolejích a ušlapaných místech vlhčí. Tak tomu je i v ostatním lese, kde bylo listí shrabáno.

Největším důkazem, že rostou houby na místech vyhrabaných jsou mi lesy chlumecké, panské, obecní i selské, pokud jsou vyhrabávány na stelivo. Právě v těch místech nacházím nejvíce hub. V těch částech lesa, kde již tři nebo i více let listí nebylo shrabáno, najdeme hub nejméně a to ještě jen na cestách, které byly vyhrabány. Tak jest tomu i u trav a vřesu. Kde je tráva nebo vřes nejhustší, tam houby nerostou a když, tak jsou měkké a zvadlé. Kde je tráva řídká, les bez listí, neb jen se slabou jeho vrstvou, najdeme houby statné a ve větším množství. Proto pravý houbař si i v zimě svůj les prohlédne, hlavně však z jara, aby věděl, kde byl vyhrabán, kde bylo káceno, při tom se též země odhalí, kde bylo mnoho sněhu a kde nejdříve roztál. To vše má houbař o svém lese vědět, než jde na houby. Pak nepotřebuje mít svá místa, své podhoubí, neb ví, kde a kolik toho po-

roste. Chce-li si však svá místa zachovat, ví jak je opatrovat. Pozor tedy, nehrabat zem, jen listí!

Vlad. Bron. Poláček:

Zdánlivá otrava ryzcem hnědým (L. helvus Fr.)

Když jsem se r. 1941 začal vážněji obírati studiem hub, zasílal jsem, nemaje ještě dosti potřebné literatury po ruce, i dobře určené houby do houbařské poradny na Zámečku-Hradci Kr. Mezi jinými houbami jsem v srpnu toho roku zaslal ryzec hnědý (L. helvus Fr.), o němž mi p. prof. Smotlacha napsal, že je jedlý, ale že sám jej k jídlu nesbírá. Tehdy vyrůstal tento potměšilý ryzec v hojnosti v lese Jáselný u Krčína v severových. Čechách. Tam jsem ho též jednou nasbíral v množství a dal upravit ve směsi s muchomůrkou růžovou (A rubescens Fr.) a hol. trávozelenou (R. graminicolor Secr.) k večeři. Všem byl ihned nápadný cikorkový zápach houby, dle něhož se dalo též v lese usouditi, že na blízku ve smrčinách roste. Jídlo, jehož dobrých 90 procent tvořil právě ryzec hnědý, bylo nasládlé, ale chutné a požily je mimo mne tři osoby z příbuzenstva.

Asi za hodinu po požití větší části pokrmu pocítila jedna osoba s malou žaludeční odolností vůči silnějším jídlům prudké bolesti v břiše Účinkem mléka se však brzy útroby vyprázdnily, ale malátnost a slabost potrvaly ještě asi 30 hodin. Druhý člen rodiny, patrně ze strachu před dalšími následky otravy, večeři nuceně zvrhl a necítil žádnou nevolnost. U obou se vydatně uplatnil nepříjemný cikorkový zápach téměř po dobu jednoho týdne. Pisatel těchto řádek a nejstarší člen rodiny, 67letá stařenka, neutrpěli při tom úhony, snad že snědli jen malé množství jídla. Jistě je to případ jen otravy z d á n l i v é, na níž nemá účast žádný specifický jed a druží se k individuelním otravám, které se mohou přihodit také při požití různých čirůvek, na př. mýdlové (T. saponaceum Fr.).

J. Kánský:

Několik připomínek k 9.—10. č. XXII. roč. ČČH.

Pan V. Sládeček se přimlouvá za nový název čirůvky zelánky (zelinky). Nebyl bych rozhodně proto, název je vžitý a je to jeden z mála názvů hub, ve kterých je houba všemi houbaři nazývána stejně. U jiných druhů nazývá každý houbu jinak, jak pozoruji z článků (příp. popisů) v novinách, které potom srovnávám s názvy a popisem v našem časopise. Často jsou takové nesrovnalosti, až to zaráží, ač houba je někdy zřejmě téhož druhu. Při tom je v článku p. S. správně poznamenáno, že je někdy na povrchu žlutavá až špinavá, v podstatě je ale přece jen zelená, zvláště z mechu. Ustálití názvy bude ještě velká práce ČMS. Ostatně je s podivem, že si lidé pletou muchomůrku zelenou se zelinkou, znaky jsou přece docela jiné.

K článku p. Cífky — Letošní (1943) otrava čechratkou podvinutou — sděluji, že je to skutečně dle mých zkušeností houba příliš sytá a nevhodná jako samostatné jídlo. Jsem na houby zvyklý od malička, letos jsem čechratku použil do bramboračky (velké množství, lidově našlapáno) a pociťoval lehkou nevolnost, která ale po 3 hodinách bez dalších následků ustala. Nemusel jsem ležet, ani jsem nedělal ničeho (záměrně) k ulehčení, abych vyzkoušel, jak bude organismus reagovati. Po zmíněných již 3 hodinách jsem již měl pouze lehounké mrazení, které na slunci se poněkud zvýšilo, načež ustalo úplně. — Od té doby používám čechratky pouze do „míchanice" s různými druhy hub, kde je čechratka velmi dobrá, bez potíží, přidá směsi ještě na chuti. Použil jsem nedávno čechratku do polévky sušenou, výborná, bez následků. Také v octě s cibulkami prý je lepší než hřibky. To je posudkem mých známých.

Josef Hásek sen.:

Čechratky.

Čechratku podvinutou jsem na Jičínsku r. 1943 hojně sbíral v červnu nade Lhání, v srpnu u Tužína pod Kumburkem, méně se vyskytovala u Butovce. U Tužína byla menší a světleji hnědá. Do polévek neb k smažení jich manželka dává jen velmi málo do množství ostatních hub. Čechratky nemají tak dobrou a jemnou chuť jako na příklad hřibky, muchomůrky načervenalé, žampiony, tvrdé holubinky nebo penízovky sametonohé. V octě zavařené třeba samotné sice zčernají, ale chutnají velmi dobře. Nikdy se nám nestalo, aby čechratka činila nějaké obtíže při trávení. Najde se často ve větším množství, můžeme si proto při sběru a přebírání brátí jen kusy mladé a zdravé. V octě naložené dobře nahradí ryzce nebo hřibky. Čechr. černohuňatá s tmavým klobouken a černou nohou dole vyskytuje se v malém množství. Ve směsi s jinými houbami dá se jísti, za syrova má nepříjemně nakyslou chuť. Botanickým znakem čechratek je, že jejich lupeny hluboce po noze sbíhají a dají se od dužniny klobouku snadno oddělití. Lehce je poznáme vedle hnědé barvy a podvinutém okraji klobouku.

Ještě čechratka. Nejlepší zkušeností s čechratkou má náš spolupracovník Dr. J. Kotrouš, který čechratku sbírá hojně v lesích v Lysé n. Lab. a naučil se ji znát na mých výstavách v Praze, kam každoročně schválně zajíždí. Dávají ji jak do polévky, tak na smažení, do omáček, do octa, na extrakt i na sušení. Roste ve zmíněných lesích hojně jako všude jinde. Ale to je právě dobře, že tak dobrá houba je hojná.

Čechratku podvinutou propaguji k jídlu již přes 30 let. Měl jsem s ní úspěchy již za světové války, avšak dnešní jsou větší, vždyť jsou lesy, kde čechratka byla často již úplně tak vysbírána, jako hřiby. Pro praktickou potřebu se nejlépe osvědčuje v gulaši, v octě, v soli i jako extrakt.

Smotlacha.

Ing. A. Kubík:

Smotlachova vědecká škola mykologická.

Pokračujíce z minulého čísla ve svém referátu, vkládáme zde názvy názvy odstavců, jež jsme pro nedostatek místa předešle vypustili a zároveň z důvodů zajímavosti pokračujeme paralelně v dvou základních částech celého referátu (A—F) na jedné, (G—J) na druhé straně.

Znovu upozorňujeme, že zkracování v textu, neuvádění autorů u vědeckých jmen hub a používání často pouze hubných jmen českých bez vědeckých nebo naopak, je krajně nutné z důvodů úspory místa.

A) Úvodní souhrnné kapitoly ze Smotlachovy pův. badatelské práce v mykologii teoretické.

I. *Podstata hub, podhoubí a plodnice.*
II. *Výzkum, nové nálezy, systém hub. Vývoj hub povšechně.*
III. *Biologie, ekologie a výživa hub.*

V čísle 3.—4. následuje:

B) Výběr (I.) ze Smotlachovy pův. badatelské práce v mykologii teoretické.

(Nové jeho výzkumy v poměru hub k substratu a hostiteli. Symbiosa, mykorrhiza. Biologické druhy a rody).

I. Vlivy substrátu (výživy) na houby podle výzkumů Smotlachových.

1. Smotlacha nepracoval vědecky jen v houbách, nýbrž zabýval se podrobně i širší biologií (ekologií), zejména také výživou rostlin zvířat a zvláště též bakterií, rzí a sněti. To mu ovšem usnadnilo i výzkum velkých hub v této oblasti před ním zanedbávané, neboť výzkum

hub se dál a děje ještě podle jeho poznání hlavně jen za účelem zjišťování druhu a naleziště. Při jím stanoveném počtu as 3.000 druhů z významnějších rodů velkých hub stopkovýtrusných a vřeckatých u nás a asi 3.500 v Evropě, je pouhý výzkum druhů podle něho pro každého mykologa časově příliš velký úkol, než aby se později ještě mohl zabývati dalšími otázkami. Smotlacha spojuje proto tento výzkum — měl v ruce, jak jsme již řekli přes 2300 druhů — vždy zároveň s průzkumem života a všech dalších otázek hub se týkajících a zabývá se proto každou novou pro sebe houbou důkladně. Při své téměř čtyřicetileté vědecké práci v mykologii dochází tímto širokým a hlubokým studiem hub k závěrným výsledkům velmi cenným a bohatým.

Biologie je znakem Smot. mykol. věd. školy. Spolupracovníky jeho na biologii velkých hub uvedeme níže.

2. Studium života znamená tady také studium výživy, což je i studiem substrátu nebo hostitele, kde podhoubí žije. Smotlacha sleduje podrobně od počátku u každého druhu hub, který nalezne nebo dostane do rukou, i jeho substrát, výživu a vliv těchto činitelů na houbu samu. Zjistil, že tento vliv je velký, ba často rozhodující pro jejich utváření a že má vliv na vznik rodů atd., jak jsme již (A7—13) řekli. Právě studiem substrátu a způsobem výživy u hub dostává se Smotlacha ke studiu podhoubí, což je jinak velmi obtížné. Smotlacha proto navrhuje, aby pro studium podhoubí byl pořízen zvláštní ústav, který by mohl přinésti velký uzitek zemědělství a lesnictví. Krásné nálezy ze života hub v substrátu má ze spolupracovníků Smotl. zvl. Sobotka.

3. Smotlacha rozlišil, jak jsme již řekli (A 12), houby podle substrátu a výživy na tři skupiny. Kdežto před ním znaly se pouze saprofyti a parasiti, zná on ještě třetí skupinu velmi početnou a prakticky zejména pro les, velmi významnou, t. j. symbionty spojené se stromy vnější (exo-) mykorrhizou. Podle něho jsou tito spolužijci zároveň houbami hniložijnými, někdy (výjimečně) i příživnými (špička obecná, strm. bělostná).

4. Smotlacha sleduje časté odchylky ve výživě různých druhů hub. Podle něho jsou i houby, které prožívají dva tři způsoby výživy či využití substrátu postupně. Tak zná již z uvedené doby choroš sírový, šupinatý, ohňový, rozděrkový atd., které začínají svým podhoubím jako parasiti v ranách stromů, načež, když strom je usmrcen, žijí dále na jeho zbytcích, jsouce saprofyty. Někdy je podle něho převaha parasitismu, jako u pstřeně, jindy saprofytismu, jako u chor. rozděrkového, jenž podle Smotlachy tvoří největší plodnice teprve u shnilých zničených stromů (pařezu). Smotlacha označil zjev, kdy houby parasitují, saprofytují nebo žijí v symbiose jen příležitostně, jako parasitismus, saprofytismus a symbiosu fakultativní a píše o tom částečně již v ČČH uváděje příklady.

5. Smotlacha řešil otázku výživy substrátu a hostitelů (stromy, na nichž parasiti nebo pod nimiž symbionti rostou) hub, již ve svých prvých pracech a to „O houbách hřibovitých (r. 1910—11)", „O houbách rouškatých (r. 1912—13)" a „O životě hub (r. 1914—15)", jakož i na svých přednáškách a výstavách (kde byly již r. 1912—1913) připojeny k houbám větévky stromů, na nichž a pod nimiž příslušné houby rostou. Způsobil tím velký rozruch. Od té doby k jeho myšlence symbiosy téměř všichni čeští mykologové přihlížejí. Jsou v tom chtě nechtě žáky Smotlachovými. I lesní kruhy si dnes všímají symbiosy hub se stromy (viz lesmistr Barchánek v čas. „Les"). Ve světové literatuře objevil se Smotlachův pojem symbiosy hub teprve po světové válce (v letech dvacátých). Podle Smotlachy jde tu o exomykorrhizu. Les. stromy bez symbiontů mají endomykorrhizu (viz B 37—42). Další výzkum je podle něho nutný a jistě v zájmu lepšího poznání a prospěchu lesa.

6. Zájem o symbiosu hub je veliký, což se jeví zejména také v ČČH (a také jinde), kde velká řada spolupracovníků Smotlachových se zabývá houbami se zřetelem k otázce výživy, substrátu nebo symbi-

ontů, při čemž zejména otázka symbiosy hub se stromy nejvíce je sledována. Zde uvedeme většinou jen význačné Smotl. spolupracovníky v symbiose najmě ze starší doby, novější — pokud se jejich zásilky, dopisy, zprávy, foto a práce nacházejí ve výzkumném archivu Smotl. ústavu a ČČH (ČMS) — budou zahrnuti do celkového seznamu, na konci tohoto referátu. Jsou to: Antoš,*) Baláček, Barda, inž. Benda, R. Beneš,**) Beyerman, Dr. Bohuslav, Bulíř, Cink, Čip, Dušek, Eberle, Dr. Fabris, Filip, Filsak, Hackenschmied, Hallon, Harant, Háša, Hedbávný, Holub, Dr. Hošek, Jansa, Jech, Jezdinský, Kašpar, Klapálek, Dr. Klapetek, Kmínek, Knejfl, Kohlmünzer, F. Kolařík, Dr. Konečný, Král, Krejčí, Mr. Kselík, Ing. Kubík, Kučera, Kudrna, Lego, Mareš, Markalous, Matas, Marek, Melzer, Doc. Nábělek, Prof. Němec, Neuwirth, MUDr. Nový, Dr. Oktávec, Otruba, Pačes, Dr. Páv, Perútka, Petr, Pflanzer, Podzimek, Poláček, Probošt, Průša, Pták, Ing. Sak, Schäfer, Semeráková, Schmidt, Sládeček, Jos. Stejskal, Steinbrenner, Stříbrský, Sobotka, Soukup, J. Svoboda, O. Svoboda, Sýkora, Šanda, Dr. Šedivý, Šimr, Šmarda, Šubrt, Štefan, Dr. Štěpánek, Štusák, Štětka, Šteifl, Tatar, Trázník, Trojna, J. Urban, Tyttl, Vacek, Václavík, Valkoun, Vaníček, Dr. Vaniš, Dr. Vávra, Vlk, Vobejda, Vodseďálek, Vogel, Vomáčka, Vodák, Inž. Vojtíšek, Voráček, Prof. Zubatý, Zukriegel, Zvára, Zvěřinová, Dr. Žofka, atd.

Smotl. symbiosa stala se předmětem studia všech houbařů, kteří o život hub měli a mají zájem.

7. A podobně zjistil, že někteří symbionti dovedou žít i pod jinými stromy, než ke kterým patří a u kterých začali. Tak našel, že hřib hořký, který každoročně vyrůstal pod starou borovicí, jež stála v habrovém keři, rostl v tomto keři i několik let později, kdy borovice zanikla. Buď žil tu zprvu jako symbiont a pak jen jako saprofyt na zbytcích po borovici nebo se připojil symbioticky k habru. Smotlacha sbíral po 2—3 léta plodnice B. felleus v tomto křoví. A zcela podobný zjev našel u B. badius, který rostl pod starou borovicí v osikovém křoví v humusu. Také tento hřib rostl na onom místě, i když borovice zašla, dále jen pod osikami mnoho let. Zase je tu táž otázka jako v předešlém případě. Smotlacha pozoroval, že nakonec přestaly obě houby růst na oněch místech úplně. V žádném případě neviděl, že by měly snahu se posunout na místo jiné. Zdálo se mu, že jen živořily. To shoduje se se starou jeho zkušeností, že s vymýcením lesa zmizí i jeho symbionti a to obyčejně ihned. Vyzkoumat co se děje s jejich podhoubím, to je podle něho úkolem průzkumu našich botaniků. Smotlacha soudí, že tu jde (pozoroval to také u jiných druhů hub a to i u saprofytů), o uplatnění přímo instinktu o zachování druhu, kde podhoubí zbaveno jsouc svého speciálního normálního hostitele, ve snaze se zachovat, chytá se hostitele nebo substrátu nového, který je v nejbližším okolí, nebo mění způsob výživy ze symbiosy do pouhého saprofytismu nebo z parasitismu do saprofytismu. Smotlacha se totiž domnívá, že někteří parasiti z hub, na př. chorošovitých, stávají se saprofyty jen z nouze. Soudí, že je to tak na př. u choroše sírového. Ovšem jsou zase podle něho choroše, u nichž přechod z parasitismu do saprofytismu je zjevem běžným a normálním.

8. Podle Smotlachy jsou vlastně hubní parasiti na zel. rostlinách a zvláště na stromech jakýmisi hyenami nebo supy našich stromů a zvláště lesa, napadajíce stromy nemocné nebo poraněné (A 13). Tento zjev pozoroval na př. také u špičky ob., která, jak zjistil na svých stud. cestách v celé Evropě, roste nejraději na pastvinách, kde tráva je neustále zvířaty okusována čili poraňována. U nás jsou to pastviny hov. dobytka, kde je špička přehojná, jinde, na př. v Anglii a ve Španělsku, roste na pastvinách ovcí a koz. Na stud. cestách po Německu

*) Celá jména s povoláním, působištěm a dobou spolupráce budou uvedena při celkovém seznamu. **) U jmen spolupr. přidáváme i v textu jména osobní tam, kde je více stejných jmen. Benešů spolupracovalo a spolupracuje v houbách se Smotlachou na př. 6.

Obr. 7. *Rudolf Beneš* (Nymburk), jeden z nejstarších a nejúspěšnějších spolupracovníků Smotlachových a nejlepších našich odborníků houbařských, jak je patrno z ČČH, kde má v každém ročníku řadu významných článků. Také ve výzkumném archivu MÚ, ČČH (ČMS) a v matrice hub má mnoho cenných záznamů. Je od r. 1921 členem širšího výboru ČMS a také členem užšího poradního výboru (redakční rady) ČČH a MÚ. O jeho životopisu jindy. Archiv ČČH, napsal Sm.

zjistil Smotlacha na mnoha tamních stadionech a hřištích, kde se tráva často sestříhává, že se tam časem objeví rovněž druhy špiček, neboť poraněná tráva usnadňuje usazení se jejich podhoubí v jejích odencích. To najde se podle něho i na trávnících našich parků. Avšak i tam, kde tráva je poškozována na př. chůzí (na př. kolem stezníků v lese), stínem pod stromy (na př. na kraji smrčiny) se podle Smotlachy špička ráda na trávě usazuje.

9. Naproti tomu čistí saprofyti, usazující se na zbytcích zel. rostlin, jsou, jak Smotlacha již ve svých prvých přednáškách uvedl, čističi přírody (A 13). Zvláštní funkci zastávají však v dnešní přírodě symbionti z velk. hub se zel. rostlinami. Ti jsou podle něho z veliké části samozřejmě rovněž saprofyty, ba někdy i parasity, avšak doplňují si to, co jim v potravě schází, patrně prostřednictvím mykorrhizy u svých zel. rostlin, zejména u stromů, najmě lesních, poskytujíce jim za to zase asi přímo (mykorrhizou!) nebo (určitě) nepřímo dusík a snad i jiné látky. Nejlépe je to právě vidět, jak zjistil Smotlacha, u zmíněné již špičky obecné (A 3) a strmělky bělostné, jež parasitují na odencích trav a často je úplně zničí, čímž vzniká v trávě lysina. Avšak současně vzrůstá na vnějším okraji druhu, kde je tráva ničena a kde se vytvářejí plodnice, tedy tam, kam postupuje právě podhoubí, bujná, sytě zelená, hustá tráva, zřejmě plná dusíku, který jí byl dodán patrně podhoubím uvedených hub, ze středu ven postupujícím. Tím více je tento zjev zřejmý podle něho u symbiontů s travou, kde houba trávu nepoškozuje, aspoň ne zjevně, nýbrž jen podporuje (viz čar. kruhy májovky, čir. dvoubarvé, žamp. obecného atd.). Zmíníme se o tom ještě podrobněji níže B 37—42.

10. Smotlacha usoudil již tehdy (1914—19), když zjistil tuto pomoc velk. hub zel. rostlinám zvláště na chudé půdě a připočetl i dříve nalezenou symbiosu hub u lišejníků, rostlin motýl., vstavačovitých atd., že symb. houby jsou vlastně spolubudovateli humusu na zemi a že jsou patrně podle něho i hnojiteli lesa. Kdo hnojí les? Podle Smotlachy jsou to houby dodávající sem dusík (symbionti) a to patrně nejen z odumřelých plodnic a podhoubí, nýbrž i přímo, a rozrušující jeho odpadky (saprofyti).

11. Jak jsme již řekli (A 13) zjistil Smotlacha u symbiontů biol. druhy, rody atd., vznikající právě působením stromů, se kterými houby žijí v symbiose. Avšak stejný vliv vypozoroval i u hub paras. a saprofyt. Zároveň nalezl při studiu systému hub, že některé významné skupiny velkých hub mají převážně shodný způsob výživy čili také substrátu, při čemž u jejich skupin menších vyskytá se někdy pozoruhodná specialisace, že totiž na př. určité houby, jak jsme ostatně již zase uvedli, žijí jen pod určitými stromy nebo na určitých stromech, nebo dřevě z určitých stromů atd.

12. Saprofyti a parasiti na stromech z různých skupin hub jeví podle Smotlachy značné odchylky v utváření plodnic od hub rostoucích na zemi. Tak si vysvětlíme, proč se na př. tolik odlišuje lošák korálový od lošáku stékavého, trvalé plodnice troudníků od choroše ovčího nebo od hřibu, různé hlívy na př. od čirůvek atd. Smotlacha zjistil, že na tvar plodnic má vliv jak tvar a způsob, tak poloha substrátu. Připomeňme si se Smotlachou tvarový rozdíl mezi plodnicemi hlív, chorošů atd., které vyrůstají nahoře na pařezu nebo po straně pařezu.

13. Na velikost plodnic má podle Smotlachy vedle základní vlastnosti druhové a vedle makroklima a mikroklima vliv i hodnota substrátu, na němž žijí. Velikost plodnice u hub saprofytických i parasitických závisí podle něho mnoho na počtu látek, které má houba k disposici, čili také na bohatství zásob plodonosného podhoubí. Smotlacha zjistil již při svém prvém výzkumu v letech 1907—13, že na př. choroše usazené na malých větvích nebo větévkách stromových mají plodnice daleko menší než když rostou na velkém kmeni. To zjistil na př. u choroše (troudníku) ohnivého, který na větévkách různých stromů na př. také višní, slív atd. vyrůstá často jen drobounký, kdežto na kmeni tvoří plodnice daleko větší. A totéž podle Smotlachy platí o choroši šupinatém, choroši zimním a j. Tak nalezl mnohokráte na drobných větévkách na zemi choroš zimní zcela drobounký, kdežto na silné větvi nebo kořeni stromovém vyrostl mnohokráte větší. Že prostornost substrátu vhodného pro houbu má vliv na velikost hubných plodnic, zjistil Smotlacha na př. u penízovky provázkové, jež roste na jaře na šiškách borových. Plodnice její jsou daleko drobnější nežli u blízce příbuzné pen. šiškové, která tvoří své plodnice na velkých šiškách smrkových. Ovšem podle pozorování Smotl. jsou někdy drobné plodnice hub i projevem degenerace různého základu, jak ještě níže ukážeme.

14. Smotlacha se zprvu divil, že v úrodných lesních humusovitých půdách rostou lépe hubní symbionti stromoví nežli na půdách chudších, ač jich tam není tolik třeba. To zejména podle Smotlachy platí na př. o much. růžové, šedivce atd. Zjev si vysvětlil tím, že se na takovéto látky bohaté půdě lesním stromům daří velmi dobře, ovšem jen tehdy, kdy působí příznivé počasí: slunce, teplo, vlhko atd. Pak se daří podle Smotlachy oběma dobře. Stromu i houbě. Především hostiteli, t. j. zelenému stromu, jenž má zvýšený počet asimilátů, i houbě, která ze stromu těží a při tom mu zároveň pomáhá. Mělo by se zjistiti, jak žádá Smotlacha, zda některé houby symbiotické, na př. muchomůrky, nejsou poměrně více saprofytické a od symbiosy méně odvislé nežli symbiotické rody jiné, na př. plžatky, holubinky, hřiby a j. Smotlacha se tak aspoň domnívá, pokládaje na př. much. červenou za volného symbionta, který roste totiž pod nejrůznějšími lesními stromy.

II. *Smotlachův výzkum velkých skupin hub podle substrátu (výživy).*

15. Smotlacha sleduje jednotlivé podřády a čeledě našich hub, pozoroval u některých jednotnost ve způsobu výživy (v substrátu), jinde zase značnou rozmanitost. Příkladem celkové jednotnosti v tomto směru jsou mu houby terčoplodé z třeckatých. Zjistil totiž, že se vyskytují velmi často na nahé půdě, kde je usnadněn dopad výtrusů přímo na zem, a to s oblibou na jaře, kdy je zem ještě nekrytá travou, pak také ve stínu pod keři a stromy v lese na volné, nezarostlé půdě. Často rostou také na spáleništích, jak zjistil Smotlacha za svého pobytu v Lípě r. 1917, kdy v tamních lesích bylo pro sucho dosti požárů, a kde pak rostly po deštích houby spáleništní. Všude je to patrně, podle Smotlachy, z uvedeného důvodu. I smrže, ucháče a chřapáče sem patří, u nichž Smotlacha vypátral zvláštní zjev, že se namnoze stěhují z místa, které látkově vyčerpaly, buď do okolí nebo v jednom směru (stěhování podhoubí, houby stěhovavé podle Smotlachy). Musí zde podle toho jíti o organ. látky již značně rozložené, avšak přece jen často patřící buď na př. stromům jehlič. nebo listn. atd. Někdy nelze podle něho ani zjistiti, k čemu na př. smrže nebo chřapáče bylo by možno připojiti.

16. Stejně pozoruhodné jsou podle Smotlachy i houby břichatkaté. Také u nich vidíme, že jde většinou o saprofytismus, avšak nemůžeme dobře zjistiti o jaké látky zde specielně jde. Zde ještě čeká podle Smotlachy botanické, chemické ústavy a pracovníky veliký výzkum, stejně jako v případech předešlých. Proč na př. pýchavka ob. čili bradavčitá roste i mimo les, jen když má aspoň trochu lesní prostředí, t. j. na sušších místech, kde i tráva dobře prospívá? Vůbec mnohé z břichatkovitých hub mají ráz stepní a rostou na místech vyprahlých. Podle Smotlachy vlastně každá houba břichatkovitá je svým substrátem a způsobem výživy do značné míry dosud záhadou, která by měla býti prostudována. Většinou je to saprofytismus, avšak nejrůznějšího způsobu. Vzpomeňme na př. na pýchavku hruškovitou, kterou Smotlacha sbíral ve velkých hejnech na strouchnivělých pařezech, avšak také na půdě kolem. Také hlubší výzkum stepních hub pokládá Smotlacha za nutný, zejména ku poznání vývoje hub.

17. Záhadami pro sebe nebo zajímavostmi již zjištěnými jsou rody (čeledě) břichatek: Tulostoma, Battarrea, Discidea, Secotium, Ascobolus, Nidularia, Cyathus, Pisolithus atd. Všechny zasluhují podle Smotlachy hlubšího studia a ukazují na to, že houby břichatkovité jsou samostatnou po stránce života velmi rozlišenou skupinou velk. hub, která je zařízena z velké většiny jednoduše na rozšiřování výtrusů větrem, která však má i různá zajímavá zařízení složitější, jako je tomu u hadovek, u r. Ascobolus, Nidularia, Astraeus, Geaster atd.

18. Zvláštní místo zaujímají a velikou rozmanitost ve výživě jeví podle Smotlachy chorošovité, které žijí většinou na stromech jako parasiti, saprofyti nebo jako obojí (srovn. B 4). Starají se, a tento úkol byl podle Smotlachy patrně dříve větší, o to, aby stromy nežily v lesích příliš dlouho a jejich zbytky, aby tam dlouho nezůstávaly a nepřekážely, čili, aby tam bylo místo pro nové a nové stromy a zel. rostliny a aby se pro ně zároveň do vzduchu a půdy vracely látky, které mrtvé stromy za svého života ke svému vývoji a vzrůstu získaly ze vzduchu a ze země. Zejména je třeba uvolniti uhlík C, který byl v podobě CO_2 odebrán ze vzduchu a který se tam zase vrací právě působením hubných hrobařů a na konec úplným rozkladem dřeva a ostatních zbytků po stromech.

19. O některých houbách choroš. (mlynářka, žemlička, kozí noha, oříš atd.) rostoucích pod stromy, lze podle Smotlachy někdy těžko říci, zda jsou parasiti či saprofyti či snad dokonce symbionti. Ani zde není dosud výzkum hotov, ač by měl pro naše lesníky velký význam. Zmíněné choroše ukazují podle Smotlachy k tomu, že houby hřib. mohly dobře vzniknouti z chorošovitých. Vždyť hřibovité jsou stejně ve velké většině závislé na živ. stromech, jako uvedené houby chorošovité.

20. Podle Smotlachy mají příslušné stromy (hostitelé), jak jsme již řekli, značný vliv na utváření svých hub hřib. Jak veliký je to podle něho rozdíl ve způsobu života a v substrátu, kde rostou naproti tomu rody Battarrea a Secotium z hub břichatkatých, jež připomínají svou plodnicí částečně hřiby. Rovněž výjimka hřibovitých, B. parasiticus, ukazuje podle Smotlachy, stejně jen na to, že ve hřibech jde o skupinu novou, moderní a proto silně přizpůsobivou, která má možnost značně měnit způsob svého života, kdežto břichatky, zvl. r. Scleroderma, jsou zřejmě skupina stará, jiné podstaty a jiného života. R. Scleroderma je podle Smotlachy přímo skladištěm látek, kterých dosud není využito (až na hubné parasity, kteří na něm se vyživují).

(Pokračování příště.)

G. Úkolový program a spolupracovnící Smotlachova výzkumu a badatelské práce v houbách.

I. *Všeobecné poznámky.*

1. Všechnu svou výzkumnou vědeckou práci, jak jsme ji sledovali v částech A, B, C, D, E, F tohoto referátu, koná Smotlacha dle úkolového programu, který u něho vznikl během jeho výzkumu v houbách od mládí as do r. 1918. S tímto programem začal pak svůj časopis ČČH (1919) a později (1921) i ČMS. Těm ovšem dal, jak níže sdělíme, i úkoly učitelský (učit znát houby!) a propagační. Smotlachův úkolový program výzkumu hub byl uveřejněn stručně r. 1941 v ČČH a je obsažen v plném rozsahu, jako v tomto referátě, jeho práci „Sto nových výzkumů v houbách" z r. 1941, předložené v dubnu 1942, jest zároveň i programem a úkolem vědecké práce jeho v houbách vůbec a zároveň i pracovním a studijním programem a úkolem Smotl. mykol. ústavu, ČČH a ČMS čili jeho spolupracovníků a příslušníků Smotlachovy věd. mykol. školy. Každý, kdo chce v houbách opravdu pracovat, má v tomto úkolovém programu své náležité místo. Do r. 1941 dál se tento Smotlachův hubný výzkum Č. a M. vždy jen s menším počtem třebas význačných pracovníků a proto Smotlacha nemohl mysliti na plný a celkový výzkum Č. a M. a všech otázek mykologických, nýbrž jen na průzkum těch středisk hubných, kde žili právě Smotlachovi spolupracovníci ČČH a těch otázek, kde měl pracovníky. Tak pracovali od r. 1918 i od doby pozdější na svých místech pro ČČH jeho nejvýznačnější pracovníci, jak je níže v jednotlivých kapitolách uvedeme. Jejich práce najdeme v ČČH a ve výzkumném jeho archivu. Když se mu r. 1940 a 1941 přihlásili četní noví pracovníci a každoročně se mu nově hlásí po stovkách, otiskl Smotlacha pro ně pro všechny v ČČH r. 1941 program svého výzkumu hub všech a hub Č. a M. zvláště, a ujal se sám jeho přímého řízení (ve věci výzkumu píše od té doby každoročně tisíce dopisů). Tím se rozdělil jeho výzkum hub čili výzkum ČČH a ČMS na volný a řízený. Výzkum volný je ten, který si koná každý podle svého, i když je Smotlachou vyžádán a jím dodatečně registrován (Smotlacha mu věnuje od počátků ČČH ročně sta dopisů určených spolupracovníkům). Odpovídá individuálním schopnostem každého spolupracovníka, jež jsou tak různé u každého. Výzkum řízený koná se podle směrnic Smotlachou zvlášť k tomu postupem času předem stanovených. Oba tyto způsoby Smotlachova výzkumu hub u nás pokračují i dnes. Oba tyto výzkumy mají i své okamžité i vzdálené cíle. Nic neděje se nadarmo, naprázdno, nanekonečno. I vzdálené výzkumné cíle mají zde své dosažitelné etapy. Smotlacha chystá knihy, kde budou tyto částečné práce výzkumné vlastním způsobem zachyceny.

2. Smotlachův program všeobecného a regionálního vědeckého výzkumu hub Č. a M. obsahuje zároveň úkol a cíl tohoto výzkumu a to nejen pro Smotlachu samého, nýbrž i pro všechny jeho spolupracovníky z jeho ústavu, z ČČH a z ČMS. A tento Smotlachův úkolový

program výzkumný je zároveň úkolovým programem učebným pro každého, kdo se chce státi odborníkem a znalcem hub. U něho vyvinul se postupně z vlastní jeho výzkumné práce v houbách, jak s ní začal ve spojení se studiem všech našich rostlin (i zvířat a člověka) a zvl. také lesních stromů, keřů, mechů atd. od mládí a jak v ní pokračoval po svém příchodu na universitu do Prahy r. 1905 a zejména od r. 1907—13, kdy pracoval v botan. ústavu prof. Velenovského. Všechen tento jeho výzkum hub byl původně hlavně všeobecný, třebaže se omezoval na houby lesů, polí, luk, zahrad atd., nejprve (na škole střední) v jeho rodišti, pak na Hradecku a konečně i na universitě v Praze (parky) a v širém okolí pražském a ve středních Čechách vůbec (lesy, stráně, pole atd.). Smotlacha se tu zprvu seznamoval především se všeobecnými vlastnostmi hub a houbami jak u nás v celku, jakož i kde rostou a za jakých podmínek (studoval i les, pole atd.). To je i prvním postupným úkolem výzkumu pro každého ze spolupracovníků.

3. Od r. 1909 zapojil Smotlacha do své výzkumné práce i kursy, poradnu, výzkumnu, společné vycházky a výstavy hub. Svoje spolupracovníky, tvořící „Kruh českých houbařů", využil rovněž k výzkumu hub. Tím vším se jeho výzkum rozšířil i dále na Č. a M. Pak založil ČČH (r. 1919), kde výsledky svého výzkumu uveřejňuje, a kde se uplatňují další četní jeho spolupracovníci. Tím se do jeho výzkumné práce dostává sta pracovníků a Smotlacha jejich výzkum soustřeďuje v ČČH. Aby výzkum jeho mohl ještě lépe pokračovati, tvoří z nich Smotlacha r. 1921 ČMS, jež má jemu a ČČH usnadniti práci, zvláště též výzkumnou a organisační. Jeho program, úkol a cíl výzkumu hub v Č. a na M. jest tedy i programem, úkolem a cílem ČMS a pracovníci ČMS jsou, nebo mají býti, i jeho pracovníky.

4. Vedle výzkumu všeobecného koná Smotlacha samozřejmě od začátku i výzkum krajový, v němž ovšem je zprvu (v mládí) omezen jen na Hradecko a okolí pražské (zvláště také na pražské sady). Jelikož však poznal, že regionální výzkum hub je velice důležitý pro všechen volný i řízený všeobecný výzkum hub Č. a M., snažil se Smotlacha získati pro něj všude spolupracovníky, což se mu právě již založením ČČH a později i ČMS plně podařilo. Jeho zásluhou má právě ČČH v každém ročníku mnoho článků z výzkumu všeobecného i regionálního. Smotlachův výzkum krajový děje se dnes všude v Č. a na M. Při tom Smotlacha spojuje tento výzkum jednak s výsledným cílem, jímž jsou jednak mykolog. vědecké místní a krajové zahrady, jež v počátečním stadiu mohou míti i ráz zahrad zásobních (kam se chodí na určitá místa na užitkové houby) a jež mají i při důkladném průzkumu i zvláštní význam pro nálezy novotin (viz G 40), jednak mapy rozšíření všech hub zprvu aspoň nejdůležitějších v Č. a na M., což jest ovšem úkolem i volného, spíše však řízeného výzkumu pro dalekou budoucnost. Pro nejbližší dobu stanovil Smotlacha ve svém řízeném výzkumu, počínaje r. 1941 pořízení výzkumných map rozšíření některých vybraných hub u nás, jak je níže uvedeme.

5. O výzkumném Smotlachově úkolovém programu volném i řízeném bude řeč v několika kapitolách: Výzkum všeobecný (II.). Houby hřibovité (III.). Houby lupenaté (IV.). Ostatní velké houby (V.). Výzkum regionální, v cizině, mimo les a na zvl. místech (VI.). Výzkum podstaty, biologie a ekologie hub. Lidová jména. Kalendář hub (VII.). Výzkum hub po stránce praktické, mykologie praktická či užitá. Jedlost hub, jejich kuchyňská a hospodářská hodnota, jejich využití, průmysl a obchod jimi, trhy hub, otravy a nemoci z hub, houby jedovaté, podezřelé, jedy, chemický průzkum hub. Pěstování hub (VIII.). Zvláštní vztahy (IX.) a nálezy hub (X.). Ve všech těchto odborech výzkumu hub má Smotlacha úhrnem na sta spolupracovníků, jež jsou od začátku své spolupráce i členy širšího nebo užšího výboru jeho Mykologického ústavu a ČČH (= redakční jeho rady). Volá však k nim pracovníky nové a nové, neboť výzkum hub je podle něho dnes, kdy jsou houby důležitou potravinou, nejen činností velmi cen-

nou a vítanou, nýbrž i obtížnou a rozlehlou, kde všichni lidé dobré vůle, mající o houby a práci v nich zájem, najdou vedle něho i s ním veliký a úspěšný úkol pracovní nejen na rok, na dva, nýbrž na celý život.

II. *Výzkum všeobecný.*

6. Smotlachův soustavný výzkum hub všeobecný týká se všech hub, všech důležitých jejich vlastností i celkového jejich způsobu života, jakož i základní charakteristiky druhů, rodů, čeledí atd. Jde tu o výzkum plodnic, výtrusů i podhoubí, zkoumány jsou nejen houby lesní, nýbrž i houby polí, luk, pastvin, sadů atd., prostě všechny naše houby. Tento výzkum děje se zároveň s výzkumem lesa, pole, louky atd. a substrátu, kde houby rostou. Postupuje tak, že se začíná u hub hřibovitých a ostatních důležitých hub všem začátečníkům známých a pokračuje vějířovitě dál, až se časem obsáhnou všechny naše houby. Je to postup, jímž šel od mládí i Smotlacha. Je to od počátku i výzkum mykogeologický a mykogeografický. Smotlacha doporučuje všem svým spolupracovníkům na výzkumu hub, aby si rozebrali všechny rody a čeledi systemu hub a zpracovali je monograficky; zprvu pro sebe, později pro veřejnost. A skutečně mnoho již jich tak pracuje nebo hodlá pracovati. Tak činí na př. Hemer s holubinkami a strmělkami, inž. Schaefer s holubinkami a ryzci. Smotlacha žádá, aby se mu všichni přihlásili, aby je mohl za účelem spolupráce všech hlásit v ČČH.

7. Mykogeografie všeobecná pracuje tu s regionální. Na této spojené mykogeografii Č. a M. pracuje Smotlacha od r. 1907, nejprve sám, v botan. ústavu prof. Velenovského, později s více a více spolupracovníky, jichž práce uveřejňuje v ČČH) a v jeho knižnici. Kdo prohlíží zejména prvé ročníky ČČH, vidí jakým způsobem budí Smotlacha zájem u svých čtenářů, žádaje od nich zároveň, aby postupně se stali jeho spolupracovníky, vidíme, jak je poutá obrazy a články, které ukazují na zajímavé houby a na zajímavost hub vůbec a které volají po tom, aby všichni zájemci o houby stali se i badateli v nich. To však se neděje bez další práce Smotlachovy. Když prohlížíme všechny ročníky ČČH, vidíme, jak se Smotlachovi podařilo získati ve výzkumu hub všeob. i reg. sta spolupracovníků. Nikdo netuší, že to vlastně znamená i mnoho tisíc jeho dopisů. Další sta spolupracovníků Smotl. mají své zprávy o výzkumu hub uloženy ve výzkumném archivu r. 1941 jím založeném. Ti pocházejí většinou z těch, kteří donášejí nebo posílají houby do Smotlachovy ústřední poradny.

9. Smotlacha žádá, aby si každý jeho spolupracovník ve výzkumu hub založil pro houby, na které přichází, matriku, kde by vedl popis a vše důležité o nich, kde by měl i jejich kresbu, fotografii nebo barevný obrázek. Základní takováto matrika hub je již vedena ve Smotlachově ústavu pro všechny jeho spolupracovníky. (Kromě matriky pro houby normální, budiž vedena i matrika pro zvláštnosti o každém směru.) Postup, jak má každý při výzkumné práci houbařské pokračovat, ty uveřejňují se v ČČH a také naznačen v jeho „Přehledu hub", který Smotlacha napsal jako první etapu pro výzkum a studia hub pro odborníky a znalce hub a který obsahuje také houby (téměř 1000 druhů), z jeho pražských výstav. Pokročilejším houbařům nutno jít ovšem dále kupředu. Ovšem vedle výše uvedeného Smotlachova výzkumu hub volného, kde si každý jeho spolupracovník postupuje ve své výzkumné činnosti pro sebe i pro celek (veřejnost) sám, individuálně podle svých možností (přístupu k houbám, času, vědomostí, záliby atd.) a postupně, tak jak může, odevzdává výsledky své práce do ČČH a jeho výzkumného archivu, existuje, jak jsme již řekli, od r. 1941 i Smotlachův řízený výzkum hub, kde on prostřednictvím ČČH klade postupně úkoly pro všechny pracovníky a žádá jich splnění v příslušné době. Úkolem tohoto, Smotlachou řízeného výzkumu hub Č. a M. jest vyšetření četných důležitých otázek, jak je uvedeme v příslušných statích (III.—X.), obsahujících podrobněji Smotlachův

celkový úkolový program výzkumu hub u nás. Smotlacha zde připomíná zvlášť také důležitost výzkumu hub kodexových (viz ČČH, roč. XXI.) a vybízí k němu všechny. Houby kodexové jsou tedy rovněž předmětem Smotlachova řízeného výzkumu hub u nás, ovšem hlavně pro houbaře zvlášť pokročilé a pak pro ty, kteří se ve svých střediscích a výzkumech chtějí omezit hlavně jen na houby hospodářsky (kuchyňsky) významné a cenné.

III. *Houby hřibovité.*

10. Největší úspěch výzkumný má Smotlacha v houbách hřibovitých, které sleduje od mládí a jichž je u nás nejlepším znalcem. Budiž také prozrazeno, že v jeho dosud nevytištěných pracech je hotové i II. vyd. „Monografie hub hřibovitých" s klíčem a pak podrobná práce „O hřibu", která velmi podrobně mluví o pouhém hřibu pravém, jeho čtyřech formách a řadě příbuzenstva. Zde jde Smotlacha do hloubky. Smotlacha propaguje výzkum hřibovitých hub na všech svých přednáškách, výstavách; v poradně, jakož i v ČČH, tak se mu opravdu podařilo získati pro houby hřibovité velký počet pracovníků jak ve výzkumu volném, tak řízeném. Z nich níže uvedeme jen ty, kteří přispívají do ČČH, nebo kteří poslali zprávy do výzkumného jeho archivu. U všech Smotlacha předpokládá, že jsou to i znalci lesa, zvlášť též lesních stromů, keřů atd., neboť podle něho nelze jinak hřibům, jež jsou téměř výhradně houby lesní a symbionti, ani dobře porozumět. A to ovšem platí podle Smotlachy také o všech ostatních houbách a všech jeho spolupracovnících.

11. Pracovníci: A: (Ve výzkumu hřibů zvlášť pokročilí a úspěšní): inž. Benda, R. Beneš, Cumpe, Čáp, Prof. Drachovský, Filsak, Fremr, Hackenschmied, Harant, Hásek, Holub, Charvátová, Jech, Jezdínský, Klapetek, F. Kolařík, Kotek, Krejčí, Krůf, Kučera, Lego, Maloch, Marek, Neuwirth, Oktávec, Otruba, Pačes, Poláček, Sládeček, Sobotka, V. Stejskal, Steinbrenner, J. Svoboda, J. Sýkora, Štefl, J. Urban, Vacek, Dr. Vaniš, Vlk, Vobejda, Vodák, Voráček, Zvára, Zvěřinová, Zofka atd.

B) další: Antoš, Baláček, Barda, Doc. Baudyš (zv.), Dr. B. Bayer, Beyerman (s.), Dr. Blahout, Blatný, Borovička, Dr. Bruderhaus, Břečka, Bulíř, Buňat, Cink, Cífka, Cvrček, Čech, Čepička, Čermák, Čip, Danihelka (s.), Divišová, Dvořák, Dušek, Eberle, Fanta, Filip, Folbzecht (zv.), Gregor, Guth (s.), Hampl, Hanuš, Ing. Havlena, Hedbávný, Hemer, J. Herink (zv.), Hlad (s.), Hofman, Holý, Homolka, Horčička, Hostomský, Hrabáček, Hron, Hroník, Huebrová, Dr. Jágr, Janda, Jansa (zv.), Mr. Jaroš, Jež, Jílek, Jirsík, Juránek, Kabeš, B. Kašpar, Fr. Kašpar (s.), Dr. Klapetek, Klecanda, Kmínek (zv.), Kňákal, Knejfl (zv.), Kočí, Kodl, Kohlmünzer (zv.), Köcher, Kojan (s.), Kolář, J. Kolařík, Dr. Konečný, Konrád, Kotinský, Kovařík, Kouba, Král (s.), Krejčík (zv.), Kříž, Mr. Kselík, Kubeš, Kubička, Kudrna, Dr. Kurz (s.), Kvičera, Lacman, Lelek, Liebl, Dr. Liebl, Lorber (zv.), Majer (s.), Maličký (zv.), Malý, Málek, Mánek, Mareš (zv.), Markalous, Martínek, Mašek (zv.), Matas, Matoušek (s.), Maximovič, Melzer (zv.), Michal, Moravec, Motejlek, Dr. Mráček (s.), Dr. Mrázek, Musil, Mysliveček, Dr. Nábělek, Dr. Navrátil, Prof. Němec (zv.), J. Němec, Nepokoj, inž. Nestrašil, Novák, Nováková, Novotný, MUDr. Nový (zv.), Nossberger (zv.), Pacák, Páv, Pech, Perútka (zv.), Petr, Pfanzer, Dr. Picek (zv.), Pipek, Plicka, Dr. Podzimek (zv.), Pokorný, Pospíšil, Princ, Procházka, Dr. Prokeš, Průša (s.), Pták (s.), Pulec, Rambousek, inž. Rozehnal, Rozum, Rule, Růžička, Řezníček (s.), inž. Sak, Srb, Semeráková, Schmied (zv.), Simmer, Skála, Skýva (zv.), Sodoruka, Soukup, Spálený (zv.), Stach, Starch, J. Stejskal, Stříbrský, O. Svoboda, Šanda, Dr. Šedivý, Škrlant, Šmíd, Šťastný, S. Štěpánek, Stöckl, Štusák (zv.), Šubrt (zv.), Šulc, Tatar, Tichý, Trázník, Trojna (s., zv.), Ing. R. Urban, Václavík, Valentová, Vaníček, Dr. Vávra, J. Vávra, Vepřek, Vobejda, Vomáčka, inž. Vodseďálek, Vogel, inž. Vojtíšek, Vokáč, Voráček, Vrána, Wipler, Dr. Wünschová, Zaydlar (zv.), Zhřídval (zv.), Zitta, Zoul, Zukriegel atd.

(Uvádíme zde, stejně jako všude jinde v tomto referátu, i Smotlachovy spolupracovníky dávno již mrtvé. Je to i uctěním jejich památky. Pracovní připomínky určené pro živé, nemohou se jich bohužel již dotknout, ačkoliv by za živa jistě rádi spolupracovali.)

Smotlacha chce doplniti svou monografii hub hřibovitých a proto prosí nejen zde uvedené, nýbrž i všechny ostatní spolupracovníky, aby mu poslali o hřibech svoje podrobné zprávy; budou použity a citovány v jeho práci a uloženy ve výzkumném archivu. Každá sebemenší zaručená zpráva je vítána. Všichni spolupracovníci v hřibech, stejně jako ve všech ostatních houbách budou uvedeni plně v celkovém seznamu Smotlachových spolupracovníků na konci tohoto referátu.

12. Vidíme, že Smotlacha má ve svých houbách hřibovitých spolupracovníků velmi mnoho, neboť každý téměř náš houbař se řídí jeho pravidlem a příkladem, že je při studiu hub nejlépe začíti s houbami prakticky i biologicky tak významnými, jako jsou houby hřibovité. Spolupracovníci uvedení sub A věnují (věnovali) se houbám hřibovitým buď všeobecně, avšak podrobně a důkladně, nebo aspoň důkl. průzkumu některých skupin hřibů, na př. modráků, klouzků, satana, atd. Ti sub B pracují v houbách podobně, jenže v ČČH a v archivu nemají o tom tolik dokladů. Jsou mezi nimi pokročilí i téměř začátečníci. Ti, kteří mají poznámku (s.), oznámili archivu nález satana, ti se značkou (zv.) sbírali vzácné nebo zvláštní druhy hřibů. To bylo totiž úkolem řízeného výzkumu hub Smotlachova v letech 1941—43. Snad bude dobře uvésti zde souhrně úkol Smotlachova řízeného výzkumu v houbách hřibovitých na r. 1944 a dále, z něhož právě méně pokročilí vykonají samozřejmě jen to, co dovedou. A to platí pro celý program Smotlachova výzkumu hub. Každý se proto může súčastniti, jak ve výzkumu volném, tak řízeném. Úkol jest: A) Sledovat rozšíření hřibu obecného (B. bulbosus Sch.), dubového (B. reticulatus Sch.), borového (pinicola Vent.) a čerňáku (aereus Bull., Sykorae Sm.), a pod kterými stromy kde rostou. Pak loupáků, zvláště kolem modřínu, modráků, kozáků, křemenáků a vlastně všech hub hřibovitých u nás. Zejména buďtež sledovány také hřib či hřibník kaštanový a modračka.

B) Hlásit nálezy vzácných hřibů: hřibu královského, purpurového, satanovitého, hlohového, satana, čerňáku rudovýtrusného, hřibu loupáku (klouzku) tridentského, Bresadoleova, bledožlutého (= B. flavidus Fr.; podobá se loupáku či klouzku sličnému, roste však na bažinách v rašeliníku v chladnějších polohách), pružného (B. elasticus Sm.; je to malý, na lupenech živě žlutý, na klobouku červenohnědý, pružný a slizký, obyčejně v malých hejnech rostoucí, hřibeček z listnatých hájů a jilovité půdy), hřibu krvavého, hedvábného, skvrnitého, letního, vonného, zahradního, hřibu šupinatého čili černocha, vzácných kozáků a křemenáčů atd.

C) Prostě je třeba vše zvláštní u hřibů (avšak také u jiných významnějších hub), zjevy symbiosy, deformací, srostlic, gigantismu atd. hlásit, fotografovat, kreslit, malovat a poslat Smotlachovi do ČČH (M. Ú.).

IV. *Výzkum hub lupenatých.*

13. Za houbami hřibovitými mají podle Smotlachy nejvíce spolupracovníků v ústavu a v ČČH a ctitelů při sběru houby lupenaté a to proto, že veliký jejich počet dovede zachytit v různých svých čeledích, rodech a druzích přerůzné zájemce. Smotlacha sám sleduje sice od začátku všechny lupenaté a to zejména prakticky významné, avšak k opravdu důkladnému jejich prozkoumání potřebuje dnes mnoho spolupracovníků, kteří tu skutečně již jsou. Výzkum zde konal se většinou dosud volně. Na řízený upozorníme níže. Smotlachovi třeba především hlásiti a posílati všechny zvláštnosti. Co nemůžete určit, pošlete Smotlachovi.

14. Smotlacha zjistil, že největší zájem z hub lupenatých mají houby symbiotické a z nich muchomůrky. Soudí, že je to tak předně proto, že on sám o nich přednáší (zná je stejně jako hřiby), od roku

1909 téměř každoročně, jakožto o vrcholu vývoje hub rouškatých. Pak že je tu i jeho propagace jedlých muchomůrek (růžovka, šedivka) od téže doby při všech příležitostech (vycházky, výstavy, přednášky ČČH), jakož i okolnost, že jsou mezi nimi naše nejnebezpečnější houby vůbec (much. zelená, bílá, zbělená), jichž zvláštní výzkum žádá Smotlacha od začátku a nyní také ve výzkumu řízeném, a zároveň i houby nejpověstnější z lupenatých, t. j. much. červená a císařka, jež má i svou historii. Konečně soudí Smotlacha, že je to i proto, že mnozí mykologové začínají ve svých souborných pracech houb. právě muchomůrkami, tedy od vrcholu vývoje a že také jejich velikost, nápadnost a volný symbiotický poměr k lesním stromům získává jim zájem. Řízený výzkum (hlásiti!) u muchomůrek děje se od r. 1941 do 1945 i dále u císařky (na Moravě vykonal jej prof. Podpěra), much. zelené, bílé, zbělené, panterové, much. šiškové (šupinaté), vejčité a připojuje se k tomu výzkum odrůd růžovky a much. červené. Pátrati po muchomůrkách (zvl. Am. rubescens), kde lupeny změněny jsou v otvůrky! Smotlacha žádá i chemický rozbor (jedy!) much. citronové (mapové), panterové, hnědé, porfýrové, menší a žonkylové.

15. Na Smotlachově programu jsou dále bedly. Hojně jsou jeho zásluhou sbírány a studovány na př. bedla vysoká, odřená, odkoralá, stydlivá, rumělková, osinková, žraločí, hřebenitá atd. Smotlacha použil zajímavé a krásné bedly vysoké a propaguje četnými jejími obrazy, počínaje svým fotogr. atlasem z r. 1918, I. roč. ČČH, stejně jako ukázkami na svých velkých pražských výstavách od r. 1912, s velkým úspěchem její sběr k jídlu (na řízky!). Ten je dnes u nás obvyklý a zasahuje i bedlu odřenou a ostatní větší bedly, jež najdeme vlivem jeho propagace dnes i na četných našich trzích.

16. Podle Smotlachy tvoří, jak jsme již řekli, muchomůrky včetně pošvatek atd. vrchol vývoje hub pravolupenatých, kde podle běžného systemu mají převahu bělovýtrusná, t. j. rody čirůvka, strmělka, václavka, hlíva, penízovka, helmovka, kalichovka atd. Největší zájem z nich mají čirůvky. Je to podle Smotlachy velký a na jedlé druhy bohatý rod, zajímavý svou symbiosou. Na jaře je to Smotlachou od začátku studovaná a propagovaná májovka, která má v ČČH a v archivu nejvíce zpráv. Pak studuje Smotlacha a s ním i jeho spolupracovníci Matouškovu čirůvku jarní, příbuznou a řadu dalších, většinou podzimních: červenožlutou, nahou, zemní, hliznatou, havelku, zelánku, dvoubarvou atd. Dále jsou to T. sudum, sejunctum, quinquepartitum, humile, melaleucum, vaccinum, albobruneum, pessundatum, populinum, gausapatum, argyraceum, sordidum atd. Smotlacha podrobil výzkumu zejména také čir. nahloučenou, klubčitou, srostlou atd. Tyto druhy jsou spojkami ke strmělkám, k nimž mohou býti kladeny, kde pokračováním je podle něho str. bělostná. Smotlacha zjistil, že jsou všechny symbiotické a učinil je předmětem svého řízeného výzkumu na r. 1944 a dále. Dík Smotlachově propagaci jsou dnes čirůvky rodem studovaným, k jídlu sbíraným a má v nich mnoho spolupracovníků. Řízený výzkum sleduje dále čirůvky rostoucí na jaře, havelku, kde (pod kterými stromy) roste a rozšíření č. dvoubarvé.

17. Pracovníci Smotlachovi věnují se dále s ním také hlívám, zejména ústřičné, o níž je v ČČH řeč na mnoha místech. Řízený výzkum sleduje variaci hlívy ústřičné, její rozšíření a rozšíření hlív dubové, vrbové a jilmové. Následují penízovky, z nichž sametonohou sbírá Smotlacha k jídlu již od mládí; rostla jim na staré vrbě u chalupy. Ta, dík jeho propagaci od r. 1909, stala se dnes všeobecně známou. Je to i tím, že Smotlachovou akcí sbírají lidé dnes houby dokonce i v zimě, kdy ona roste často téměř jen sama. Do jeho pracovny byla donesena a poslána již jistě 500krát a v ČČH píše se o ní v období zimním v každém téměř ročníku několikráte. Organisovaný výzkum sleduje její variace a chemický rozbor. Větší měrou jsou dále podle Smotlachy sledovány pen. hustolistá (dubová), (s varietami), ocasatá, kuželová, máslová, širolupenná atd., k jichž sběru Smotlacha vybízí již přes 30 let.

18. Pozornost Smotl. pracovníků je pak vedena ke strmělkám, kde vidíme i někdy náběh k symbiose. Smotlacha to pokládá za znak složitosti a umělosti tohoto rodu, stejně jako rodu Tricholoma. Mnoho druhů strmělek, hub to podeštných, patří mezi hledané a Smotlachou propagované houby jedlé, jako šupinatá, vyhloubená, přehrnutá, mlženka atd. Se strmělkami v úzkém spojení jsou lakovky.

19. Smotlacha a jeho spolupracovníci věnují také pozornost helmovkám (narostlá, rýhovaná, čistá, zimní, obecná atd.), drobným kalichovkám, na př. Omphalia fibula, na níž Smotlacha dávno zvlášť upozorňuje. Oba tyto rody prostudoval Smotlacha již v letech 1907 až 1919. Velkou pozornost budívá vedle vzácné václavky císařské vždy václ. obecná, kterou Smotlacha rovněž propaguje k jídlu od začátku své práce popularisační v houbách a která dnes jeho akcí je všeobecně u nás sbírán a dobře ceněna. To právě přispívá k jejímu lepšímu výzkumu.

20. Řízený výzkum r. 1944 atd. sleduje variace václavky ob. a václ. císařské. Z hlínovýtrusných Smotlacha prostudoval důkladně slzivky a zjistil, že jsou všechny jedlé, kdežto studium vláknic, ač jej začal již r. 1907 vláknicí pozemní (I. geophylla), dosud neukončil. Žádá proto o pomoc v tomto rodě od všech, kteří se jím blíže zabývají, pak studium jedovaté vláknice běločervené a zprávy o ní. I průzkum chemický všech podezřelých vláknic, zvláště také běločervené, Smotlacha žádá. Z růžovýtrusných zná Smotlacha dávno a velmi dobře kukmáky, štítovky, zvonovky, závojenky a mechovky. Studuje ještě hloubenky a něženky. On první u nás upozornil na nebezpečí z jedovaté záv. olovové a ze záv. lesklé, kterou od r. 1918 u nás (viz jeho „Houby jedovaté") hledal, až se mu r. 1943 náhle objevila v okolí Prahy ve velkém a způsobila zde záměnou za sadovku otravy. Avšak může se podle Smotlachy zaměnit i za zvonovku jarní a pastvištní. R. 1944 atd. žádá výzkum obou jedovatých závojenek, a to i chemicky, jakož i všech ostatních závojenek podobných sadovce a zmíněné sadovce lesklé. I jarní zvonovky měly by být podle něho toxikologicky vyšetřeny. A stejně další podezřelé vláknice: Godeyova atd.

21. Následují rezavovýtrusné šupinovky, kde se propagací Smotlachovou všeobecně sbírá opeňka či lipůvka, u níž se zapomíná, že kdysi byla u nás obecně známá jako jedna z nejchutnějších hub. Smotlacha pokládá za chybu, že byla vzata z kodexu a propaguje výzkum a studium šupinovky rané, tuhé, šupinaté, sluky atd. Z jeho spolupracovníků upozornil Dr. Vávra na šupinovku velkou (Ph. grandis), která byla dosud přehlížena. Smotlacha žádá její výzkum r. 1944 atd. Z plamének doporučuje Smotlacha sběr a všeobecný výzkum plamének gumové.

22. Za jedlé prohlašuje Smotlacha všechny kržatky a hledá pro ně monografa, při čemž jeho objevem je jedlá, zimní, všude běžná kržatka průsvitná (Naucoria pellucida), dále drobné čepicovky a zejména pavučince, které jsou patrně všechny houbami symbiotickými. Pavučince jsou podle Smotlachy dosud nejméně prostudované velké houby rouškaté, ač Smotlacha se jimi svého času pilně zabýval. Dříve se mu bohužel nepodařilo nalézti spolehlivého spolupracovníka, který by se jim plně věnoval. Bylo již mnoho povolaných, ale žádný vyvolený. Pavučince byly totiž dříve pokládány vesměs za houby nejedlé, a proto bylo pochopitelné, že tato obtížná podčeleď nestála mnohým za to, aby se jí zabývali. Avšak dnes, kdy Smotlacha uplatnil svůj objev z let 1907—19, že pavučince jsou vesměs houby jedlé, ba některé i velmi chutné, tento důvod odpadl. Naopak, dnes je důvod k jejich průzkumu. Proto Smotlacha žádá, aby právě nejschopnější naši mladí mykologové věnovali se pavučincům a přivedli studium jich k dobrému konci. A skutečně se již někteří hlásí (na př. kol. Martínek).

23. Z hub tmavonachově a černovýtrusných podle Smotlachy mnoho zájemců mají pečárky, kde vede žampion obecný, pak límcovky a třepenitky, z nichž Smotlacha dávno doporučuje ke studiu a sběru

třepenitku makovou, vlahomilnou, slzivou, bělavou (Decandoleovou), přívěskatou atd., což jsou houby jedlé a velmi chutné. (Také pro pečárky, límcovky a třepenitky hledá Smotlacha monografy i třebas jen regionální.) Prostě Smotlacha sbíral, dostal do rukou, a studoval u nás od r. 1907 všechny naše čeledi, rody a druhy pravých lupenatých hub i včetně r. Panaeolus, Psathyra a Psathyrella. Od pravých lupenatých, jež Smotlacha doporučuje nejpokročilejším studovati celé, je veden zájem houbařů Smotlachou k čeledím hníků, čechratek a špiček, jež Smotlacha rovněž všechny žádá studovat a téměř všechny k jídlu sbírat. Hlásiti třeba r. 1944 atd. životní i tvarové zajímavosti a variace hníku obecného, inkoustového, třpytivého, nasetého, špičky obecné a čechr. podvinuté. I chemický rozbor jich Smotlacha žádá.

24. Smotlacha podrobně studoval a studuje i houby ryzcovité včetně holubinek, hřibům podle něho tak blízké slizáky (hlásiti všechny zvláštnosti, zvl. snostlice!), pak houby plžatkovité (Smotlacha tu hledá spolupracovníky). To vše jsou houby symbiotické, jichž studium velmi zajímá. Připojují se pak houby šťavnatkovité (r. Hygrophorus a Camarophyllus). Smotlacha vyvolal v ČČH hned na jeho začátku velikou akci pro březnovku, jejíž znalost a sběr učinil všeobecnými. On také vysvětlil zimní malé „hříbky" novinami hlášené, jako malé březnovky. Také rovetkám věnoval svou pozornost, ukázav na jejich zvl. způsob vytváření výtrusů, souvislý s jejich způsobem života, stejně jako houbám liškovitým a, získal jim zájemce.

25. Na konec uvádíme částečný přehled jeho spolupracovníků, kteří na výzkumu lupenatých hub pracovali a pracují (hlásí svoje nálezy!) a kteří téměř všichni mají o tom doklady v ČČH a ve výzkumném archivu. Další se ihned hlaste! Podle Smotlachy má každý řádný mykolog znát z lupenatých hub podrobně a do hloubky vždy několik rodů a podčeledí (saprofytické i symbiotické), aby lupenaté houby mohl dobře pochopit. Při tom při studiu hub lesních, zvláště pařezových, listových atd. a to se ovšem týká nikoliv jen hub lupenatých, má podle Smotlachy každý badatel těchto hub znát výborně les*) a lesní stromy a keře, jak živé tak mrtvé (dřevo, pařezy atd.), neboť jinak nemůže lesním houbám vůbec dobře porozumět. Smotlacha sám zná dokonale (i v jejich životě) všechny naše stromy i keře a to i v zimě bez listí: Pozná bezpečně i mimo les jejich dřevo, pařezy (i zhnilé), větévky, suché listy atd. Zná dobře i všechny ostatní naše zelené rostliny a jejich způsob života a to většinou již ze střední školy a hlavně jako venkovan a milovník lesa a přírody vůbec. Proto právě mohl přijít na symbiosu velkých hub se zel. rostlinami. To žádá i od svých spolupracovníků, při čemž jeho ústřední poradna i tu každému pomůže.

26. Spolupracovníky v houbách lupenatých můžeme rozděliti na dvě skupiny. Do prvé zařadíme všechny, kteří se zvlášť uplatnili namnoze během dlouhých let v ČČH a v archivu, přičemž nutno říci, že i mezi nimi je veliký rozdíl co do hloubky, šířky, v trvání a hodnotě práce. Kdo studuje staré i nové ročníky ČČH, vidí, že jsou přímo proniklé články na př.: R. Beneše, Fremra, Kučery, Kolaříka, Melzera, Otruby, inž. Saka, Šmardy atd., kteří se zabývají podrobně mnoha rody a druhy hub lupenatých a mají mnoho prací i v archivu. Jim blíží se Dr. Bohuslav, Bulan, Čáp, Dr. Fabris, Filsak, Juránek, Harant, Hásek, Hron, B. Kašpar, Krejčí, Mr. Kselík, Kubička, Kudrna, Dr. Kurz, Lego, Mareš, Matoušek, Neuwirth, Perútka, Dr. Riedl, Sládeček, J. Svoboda, J. Sýkora, Schmidt, Tyttl, Vacek, R. Veselý, Voráček, Vlk, Vodák, inž. Vojtíšek, Vraný, Waisser, Zahradník, Zeman, Zvára, Zvěřinová, Dr. Žofka a j.

27. Avšak i je tu ještě mnoho dalších, kteří pracují v houbách lupenatých buď jen zcela všeobecně nebo zase jen omezeně v některých

*) Smotlacha je spolupracovníkem několika odborných listů lesnických a myslivecký a uveřejňuje své práce na př. ve známé věd. a odb. revui „Lesnická práce".

čeledích a rodech. V celkovém jejich seznamu připojujeme k jejich jménu případně značky rodů a druhů hub, kterým se zvláště věnují. Přitom b značí březnovka, be = bedla, či = čirůvka, če = čechratka, h = holubinka, hl = hlíva, hlú = hlíva ústřičná, hn — hník, lí = límcovka, m = muchomůrka, mc = much. císařka, mr = much. růžová nebo šedá, mz = much. zelená nebo bílá (zbělená), p = penízovka, ps = pen. sametonohá, pč = pečárka, pl = plžatka, ry = ryzec, sl = slizák, š = šupinovka, šp = špička, št = šťavnatka. Všichni z nich mohou se, pokud je jim to ovšem možno, zúčastniti i řízeného výzkumu Smotlachova (ČČH) ve všech houbách a otázkách a posílati z něho zprávy. Jsou to: Antoš, Baláček m, doc. Baudyš če, Dr. B. Bayer, Bayerman ps, Bažant če, inž. Benda ps, Beneš, Biskup m, Blažek pč, Dr. Bruderhans hn, Březina mr, Bubník tř, ry, Cicvárek mz, hl, Cífka če, Cumpe, Cvrček tř, Čepička, Čermák hn, Černý be, Červený, Čip če, Dostál b, Drázda, Dušek ps, Eberle ps, Ernst mr, inž. Fejlek ry, Filip mz, Dr. Forman či, Frič hlú, Görblichová tř, Guth m, hn, Hackenschmied m, h, ry, Halbich mz, Hánek mr, Hásek jun. ps, Háša hn, inž. Havlena, Hedvábný mz, či, Hemer h, J. Herink be, š, Holeček be, hl, Holfeld lí, Dr. Holub, O. Holub mr, Homolka h, Horák hl, Horčička ps, Hostomský m, Dr. Hošek mz, Hrabáček v, Hradec mz, p, Hruška be, Charvát či, Dr. Jáger mz, Janda mr, sl, Jansa m, Mr. Jaroš m, Jech, Dr. Jermář pč, Jezdinský, Jež, Jílek, Jokl m, Kánský če, J. Kašpar mr, Fr. Kašpar, Kazda be, Klapálek či, h, Klečanda sl, B. Klika mr, Knejfl ps, hn, Kňákal, Kočí b, manž. Kodlovi, Kohlmünzer, Koch mr, Köcher b, Kojan ry, Dr. Konečný König hlú, Kopal, Kotek mr, Kotínský mr, Kovář mr, v, Krčan s, Lacman, Lakomý či, Langer ps, tř, Lelek b, Letníček či, Luňáček p, Luňáček mr, pč, Macek mz, Prof. Macků č, pč, Maleček pč, Málek mz, Maličký b, Maloch, Mánek mr, Marek, Markalous, Martinek m, p, Mašek či, Matas mz, ps, Matzek h, Mayer b, Musil, Müllerová če, Dr. Navrátil, Nečásek, Nedorost, J. Němec, Prof. Němec mc, ps, hn, Němejc b, Neruda če, inž. Nestrašil, Nezmara h, Novák, Novotný b, Dr. Oktávec hlú, Opršal mz, ps, Dr. Páv, Pech be, šp, Petr, Pilát m, hl, Plicka, Prof. Podpěra mc, Dr. Podzimek hn, Pospíšil, Princ, R. Procházka, A. a M. Procházka mz, be, pč, Pulec, Pulpán sl, Fr. a J. Rambousek či, Dr. Renda, inž. Rozehnal, Rozum, Rule be, Rybová hlú, Řezníček, Semeráková v, p, pč, Schimmelová p, Schöbel m, Simmer či, inž. Slabyhoud mc, mr, Slavík, Smola mz, ps, Sokol, Sokolová ps, Soukup, Sova, Srb v, p, Stach, Dr. Staněk ry, Steinbrenner be, J. Stejskal pč, ry, Stříbrský ps, Suchánek ps, Šanda b, Šárka hlú, Šmíd, Štefan p, Štefl mr, be, Štěpánek hlú, Štusák mz, hn, Švejda mz, ps, Tatar če, Tauer mz, Těmín pč, Tichý, Tomeš pe, šp, Trázník tř, Trojna mz, Turek, Tykač ry, J. Urban ps, hlú, Václavík, Vaníček, Dr. Vaniš mr, š, Vejrych, Vepřek, Veselák mr, inž. Vodseďálek ry, Vomáčka ps, Vondrák če, pč, Walter m, Wolf ps, Wolfová, Woznica v, Zaydlar, Zhřídal mr, č, Zoul, Prof. Zubatý mr, Zukriegel, Žlunický atd.

Ode všech svých spolupracovníků v houbách lup. (i kteří zde nejsou uvedeni), čeká Smotlacha v letech 1944 a dále nové výkony ve výzkumu a studiu hub a zejména také v získání spoluprac. nových.

(Pokračování příště.)

Část výzkumná.

F. Semeráková:

Penízovka skvrnitá je jedlá, atd.

(Dopis!)

Vážený a vzácný pane profesore. Ráda bych byla na některé články v ČČH někdy odpověděla, ale nemohla jsem se odhodlat, už proto, aby se také svým rozumem do houbaření nepletla ženská. Až teď, když vi-

dím, jak prostě a mile dovedete svým čtenářům otevírat oči, osměluji se psát.

V čísle 9.—10. ptáte se na penízovku skvrnitou. Na můj dotaz mi ji označil pan řed. Kolařík z Č. Skalice jako jedlou a protože její vzhled a silná, houbová vůně mě lákaly, dávala jsem ji do polévek

Obr. 8. *Březnovka čili cikánka* (L. marzuolum Fr.) je jediná naše zimní houba z hub šťavnatkovitých (čítaná buď do plžatek nebo voskovek). Vyrůstá od ledna do května, často ještě za sněhu na výslunných stráních ve smrčinách a borovinách na mnohých místech Č. a M. Nejčastější bývá v březnu, odkudž její jméno. Najde se však někdy již v lednu a mnohdy až v květnu. Jest jedlá, chutná. Za mládí je bílá, jakoby vosková, později šedne a černá. Mladé plodničky podobají se mladým hříbkům. To jsou ty hříbky, které jsou v lednu a v únoru hlášeny v novinách. Prodává se i na pražských trzích. Foto Tichý, archiv ČČH, napsal Sm.

i sušila. Než jsem si ji ale nechala ověřit, vyzkoušela jsem ji sama při vaření. Do polévky jsem dala 4 kusy a po obědě odešla do lesa. Večer při otevření dveří moje první bylo: „Jste všichni ještě živi?" Manžel, syn i dcerka, se mi smáli, že jsou pokusnými králíky, ale, že zkoušku šťastně přestáli. Od té doby penízovku nosím domů, roste u nás v borovinových lesích hojně. Je vždy bez „červů", čistá, krásná a nenechám stát ani jeden kus. Ve směsi, ať v polévce, smaženici, či mezi sušenými houbami vyhověla a jsem jejím pilným sběratelem.

(Dokončení příště.)

Ivan Hron:

Loňská žeň.

Minulý rok (1943) byl u nás zvláště bohatým na houby hřibovité, že praktickým houbařům až srdce plesalo. Doma se hromadily rozkrájené houby, hřiby borové, dubové, jindy žlutomasý, plstnatý, koloděj, mnohdy muchomůrky načervenalé, ba i šedivky. Zkusil jsem sušit holubinky (výborné), ba i čirůvku červenožlutou, čechratku podvinutou (černá, ale jinak dobrá), dokonce i václavku.

Nejmilejší houba do octa a soli je mi čirůvka fialová, smíchaná samozřejmě s ryzci, holubinkami, hřibovitými, opěnkami, slizákem a liškami. Ta u nás roste ve velkém množství. Mnoho lidí jsem ji naučil sbírat zároveň s čechr. podvinutou a slizáky, mnozí sbírali i much. načervenalou. Známí, jak jsem dotazy zjistil, nasušili více než 18 kg

sušených hříbků; u jednoho houbaře jsem viděl 250 malých hříbků, připravených do octa. (Pokračování příště.)

Část pěstitelská.

Historická zahrada staroč. ovocných stromů, kterou jsem založil r. 1941 na základě naší staré rodinné zahrady, již jsem získal po rodičích, shromažďuje právě staroč. neštěpované švestky, slívy a višně. Loni na podzim dostala zásilky stromků as od 30ti přátel (též houbařů), kteří všichni přispěli vždy několika odkopky k doplnění zahrady. Celkem bylo mi zasláno hodně přes 100 stromků, z nichž ovšem během doby vyroste asi 25 nových forem, které dosud na mém sadě nebyly. Znovu jim tímto děkuji. Letos v dubnu čekám zásilky dalších sazenic od četných svých přátel a spolupracovníků také z ČČH (malé poštou, velké drahou), takže doufám získati všechny formy, kterých moje reservace postrádá. Adresa: Pokusná a historická (ovocná) zahrada dra Smotlachy, Zámeček, p. N. Hradec Kr. Stromky jsou v sadě pěstovány pode jménem dárce a místním názvem ovoc. stromu. Každá pomoc bude kvitována v práci o staroč. ovocném stromoví, kterou chystám. Letošním rokem začnu také sběr staročeských hrušní a jabloní. Prosím proto všechny přátele moji snahy zachránit naše staroč. ovocné stromoví, aby laskavě zařídili, aby každý majitel sadu, který má nějaký starý druh, se laskavě postaral o to, aby všechny tyto jeho staré druhy byly několikráte nově naštěpovány a tím pro budoucnost zajištěny. O jeden, dva štěpy, které se ujmou, poprosím pak letos na podzim, nebo ještě lépe příštím rokem. To platí nejen o jabloních a hrušních, nýbrž také o slívách, švestkách a třešních, pokud se uchovávají kde na štěpech.

Akce na ochranu a studium čmeláků u nás, kterou jsem r. 1940 za pomoci ČČH zahájil, má veliký úspěch. Všeobecně se uznává, že čmeláci jsou velmi užitečný a inteligentní hmyz, který by neměl býti huben, nýbrž chráněn. Tuto akci podporují dnes všechny úřady, školy, přírodovědecké organisace, časopisy atd. Také mezi odběrateli a čtenáři ČČH je mnoho těch, kteří mne podporují ve studiu čmeláků a v jejich ochraně. Nezapomeňte, že se blíží jaro, kdy začnou létat čmeláčí matičky a hledat hnízdo. Všimněte si jich a chraňte je. Smotlacha.

Josef Perútka:

Zkušenosti s pěstováním hub.

Zkouším „sázení hub" v naší zahradě po několik let. Staré plodnice roztrhám na kousíčky do hrnce s vlažnou vodou, promíchám a polévám zahradu. Že se mně podařilo časem v malé míře vypěstovati houby rostoucí venku na lukách, polích, není nic neobyčejného. Překvapilo mne však, když po letních deštích objevilo se u tyčkového plotu několik plodnic žamp. lesního (P. silvatica Schaeff.). Klobouček byl však bělavý s řídkými světle hnědými šupinami. Zraněním červenal a anýzovou vůni podržel. U plotu v humusu bylo totiž hojně smrkové kůry odloupnuté s plotůvek. — Rovněž mne překvapilo celkem snadné uchytnutí se žamp. ovčího přeneseného z hlubokého jehl. lesa bez travní vegetace v zahradě pod jabloní. V letní měsíce sbírám zde tyto žampiony již po 3 léta. Zraněním žloutnou, ale anýzovou vůni skoro pozbyly. Usuzuji, že zmíněné dva druhy žampionů jsou čistými saprofity bez jakékoliv symbiosy.

Zprávy.

Stého výročí úmrtí prof. MUDr. J. V. Krombholze, slavného pražského mykologa, vzpomenuli naši mykologové 2. XI. 1943. Krombholz učinil houbami slavným nejen sebe, nýbrž Čechy i Prahu, neboť ob-

jevil obrovské bohatství pozoruhodných hub rostoucích v naší zemi a v naší dnes Velké Praze. Je zajímavo, že ke svému dílu bral houby donešené na Uhelný trh v Praze, na který viděl přímo ze svého bytu a pro jeho vzácné dílo nosili mu houby zejména také praktičtí houbaři pražští. A tak se stal Krombholz i historikem houbařství v Praze a svědkem, že již za jeho dob měla Praha houb. trh velmi bohatý, nejbohatší ze všech měst vůbec. Krombholzovi se zde dostal do rukou nejen pověstný satan, nýbrž i velká řada jiných vzácných hub hřibovitých, z nichž popsal na př. krásný hřib královský, Boletus regius. Pražský trh mu poskytl také souhrn a výkvět evropských smrží, ucháčů a chřapáčů, o nichž právě dílo Krombholzovo podrobně jedná. Zde našel Krombholz a odtud popsal skvosty evr. hub Gyromitra gigas Krbh. Verpa bohemica Krbh. atd. Smotlacha.

Úmrtí. Dne 1. dubna 1943 zemřel p. Bohuslav Naňka, prokurista, Klánovice. Byl to člen ČMS a spolupracovník ČČH. Všichni houbaři a čtenáři ČČH zachovají mu vřelou vzpomínku. Členství a odběr ČČH převzala po něm jeho choť. Smotlacha.

Smotlachův výzkumný archiv MÚ (Mykol. ústavu) ČČH a ČMS žádá, aby všichni odběratelé a čtenáři ČČH, kteří se nějakým způsobem zúčastní výzkumu hub u nás, zaslali mu svoje zprávy o tom do týdne. Ze všech těchto výzkumných zpráv sestavím práci o výzkumu našich hub „Houby Čech a Moravy", v nichž bude uvedena i práce všech mých spolupracovníků. Četní spolupracovníci neodebírají ČČH přímo, nýbrž u knihkupců, nebo jej čtou ve škole, v čítárně, u svých přátel, příbuzných atd. Také tito všichni, pokud jste tak již neučinili, pošlete své zprávy a sdělte, kde ČČH čtete. I ty vedeme mezi svými spolupracovníky. Nikdo z mých spolupracovníků nemusí být přímým odběratelem ČČH, když má možnost čísti jej jinde. Smotlacha.

Poradní výbor ČMS, který svého času byl tvořen širším výborem ČMS, t. j. spolupracovníky ČČH z Prahy a z venkova, byl letos ustaven 22. II. pod vedením místopř. p. Ing. Havleny. Má 4 odbory vedené pp. Ing. Havlenou (I). Herinkem (II. a III.) a prof. Kavinou (IV.) jichž úkolem bude podporovati dosavadní činnost širšího výboru (raditi mu) a ovšem i předsedy ČMS v několika pracovních odvětvích. Očekávám samozřejmě, že v těch oborech, ve kterých jsem dosud pracoval, avšak těžko hledal, zejména v Praze spolupracovníky, najdu mezi členy poradního sboru hojně těch, kteří budou mne, stejně jako celý poradní výbor v mé dosavadní práci podporovat, a vždy pracovat v dorozumění se mnou, kdežto v oborech, kde jsem sám na práci nestačil (chemie, nové a nové určování drobných, méně známých hub atd.), že poradní výbor pod vedením p. rady Havleny mnoho vykoná. Pro tyto pracovní výsledky bude vždy v ČČH místo. Upozorňuji také, že pro všechny členy poradního výboru z Prahy jsou i pracovní moje místnosti v MÚ (ČČH a ČMS) v Praze III., Karmelitská 14, vždy otevřeny i tamní chemická laboratoř. Samozřejmě, že ti členové por. výb. ČMS, kteří pracovali dosud se mnou (a to jest většina členů tohoto výboru zejména z venkova), že pracují se mnou dále a stejně jako dříve. Porad. výbor ČMS je orgánem pomocným. Smotlacha.

Na schůzi už. výb. ČMS 1. III. uložil předseda por. výboru ČMS, sdělením pro p. Ing. Havlenu, tyto práce: 1. chem. rozbor penízovky sametonohé, která v březnu ještě všude roste, a to jak po stránce výživnosti, tak biochemie (která látka způsobuje vzdornost této houby proti mrazu). Vedle odb. IV. (chemický) zúčastní se tu práce i odb. I. (organisační), který sebere potřebné houby. 2. Tytéž odbory měly by si vzíti letos na jaře (duben!) na starost prozkoumání otázky kyseliny helvelové, o níž je zájem zejména v kruzích lékařských. Měly by zjistiti, jak je tato kyselina uložena v různých částech plodnic našich jedlých ucháčů, chřapáčů, smrží (kačenek) a destic a za pomoci II. (určovacího čili systematického) rozhodnouti po výzkumu chemickém, zda je Krombholzův ucháč podezřelý samostatný druh, či jen odrůda nebo forma ucháče obrovského. Od odb. III. (názvosloví), žádá předseda pojmenování všech druhů vláknic a všech hub z Rickena a Langeho, které

dosud nemají česká jména. Jelikož poradní výbor ČMS byl činný při podzimní výstavě hub r. 1943, upozorňuje předseda, že by měla býti o tom podána zpráva po případě v několika článcích v ČČH, kde by houby tam určené byly uvedeny jmény, hlavními synonymy českými i vědeckými, stručným popisem a udáním, kde kdo kdy je sbíral. Pouhá jména by tu neměla podle něho žádné ceny.

Další práce pro názvoslovný (III.) odbor por. výb. ČMS. Pan MUC Jiří Kubíčka napsal pro ČČH pěkný článek „Vzácnější houby z Poříčka n. Sáz.", v němž uvádí i některé druhy česky dosud nepojmenované (Lachnea dalmaniensis (Cooke) Sacc., Leptonia incana Fr., Coprinus radiatus Fr.). Jelikož chceme článek uveřejniti v příštím čísle ČČH, žádáme, aby uvedená jména byla stanovena a se řádným odůvodněním a včas redakci ČČH zaslána.

Chemický odbor poradn. výboru ČMS měl by podle žádosti předsedy ČMS dra Smotlachy také zkoumati, počínaje květnem 1944, látkový obsah májovky, sadovky a šupinovky ranné, jichž mu odbor organisační (I.) opatří jistě dostatek, a později v létě provésti i chemický rozbor hub jedovatých a podezřelých, dosud však po stránce toxikologické neprozkoumaných. Sem patří nejen závojenky olovová a lesklá, vláknice běločervená a Godeyova, much. panterová, porfyrová, hnědá (královská) a žonkylová, nýbrž i satan, pestřec atd. K vůli kontrole doporučuje předseda ČMS i současný výzkum hub jedovatým a podezřelým blízkých, na př. k much. panterové a porfyrové i průzkum much. šedé (není rovněž hotov) a p. Houby k chem. výzkumu zasílejte do ústřední poradny, aby byly zaznamenány i do výzk. archivu ČČH.

Organisační a určovací odbor ČMS budou míti podle předsedy ČMS veliký úkol jednak v rychlé a pohotové dopravě, jednak v určování méně známých hub z ústřední jeho poradny, kam dochází v sezoně sta zásilek (donášek) hub a v nich mnoho takového, co by po stránce určení druhů potřebovalo spolupráce tohoto odboru.

Zprávy z odbočky: Vinohrady-Vršovice. Abnorm. exempláře hub z let. podzimního období, které byly vystaveny ve výkladních skříních naší odbočky na Vinohradech v Bismarkově 66, kde na stálé výstavce hub bylo střídavě vystaveno 80—120 druhů hub, budily veliký zájem v širší veřejnosti, neboť výklady této stálé výstavky jsou právě v nejživější ulici mezi Vinohrady a Vršovicemi. Mezi četným obrazy hub umístěny jsou obrazy našich mykol. badatelů Bezděka a Velenovského v čele s naším přes. prof. Smotlachou.

V září byla zde vystavena mohutná rodina hřibů satanů, 4 abnorm. velké závoj. olovové, 1 kilový krem. osikový a 1 dvoukilový pstřeň z klánov. lesů. Koncem října obdržela odbočka z Milevska čir. červenožlutou, která vážila 2.35 kg a vydržela přes 3 neděle v krásném stavu. V tutéž dobu zaslala p. Tellingerová z Mníšku bedlu vys., kterábyla sice pouze 45 cm vys., klobouk byl však tak mohutný a masitý, že vážila 78 dkg. Tato bedla nyní již uschla, je však ještě ve výkladě, neboť dělá stále ještě dojem čerstvé houby. Ze Semil přišla zásilka s mlženkami, mezi nimiž byla 1 o váze 35 dkg, průměr klob. byl 332 cm. V neděli 21. XI. byly nalezeny naší výpravou v lesích u Okrouhla zcela mladé, bezvadné kusy čir. nahé, mlženky a trsy čerstvých václavek. Nalezeno bylo ještě 32 druhů, mezi nimiž budila pozornost helm. ředkvičková, která byla úplně zdravá, vysoká 15—cm, třež o prům. 6 mm. Naše stálá výstavka, kterou shlíží tisíce občanů z Vinohrad a Vršovic, koná svou propag. službu dle směrnic našeho přes. mykologů, prof. Smotlachy, což dokazuje číslice nových přihlásivších se členů v naší odbočce, která překročila již v prvních měsících stovku a noví zájemci se hlásí každým dnem.

F. D. Drázda, vedoucí odbočky.

Nová Smotlachova (MÚ, ČMS, ČČH) stálá výstavka hub byla otevřena v Praze XII., Schwerinova 164 pod vedením p. řed. Baláčka spolu s poradnou.

Redakce i administrace ČČH, mykol. Smotlachův ústav (MÚ), jeho ústřední poradna a zkušebna hub, výzkumný archiv a matrika hub,

hledají mezi praž. houbaři, pokud mají trochu volného času, další spolupracovníky. Přihlášky u mne. Dosud pracuje v ústavu několik našich dobrých odborníků, pokročilých i začátečníků. Pro každého nově se hlásícího je tu připravena zajímavá práce. Navštivte mne za účelem porady.

Obr. 9. Veliký *choroš rozděrkový*, čili Schweinitzův zaslal nám 15. X. 1943 z Putkova na Šumavě p. Vojtěch Bastl jak jej vidíme s chorošem na obraze. Houba byla opravdu mimořádné velikosti, krásného tvaru a vzhledu, jak se málo kdy vyskytá. Vyrostla ve staré smrčině u hnilobou zničeného starého smrkového pařezu. Je vidět, že naši horalé mají zájem o výzkum hub, neboť nám zasílají všechno, co jest jen trochu zajímavé. Zprávy o takovýchto zásilkách přicházejí do výzkumného našeho archivu a budou použity v knize o výzkumu hub v Č. a na M. Archiv jest doložen často i fotografiemi a houbami sušenými, jako je tomu právě v případě našem. Archiv ČČH, napsal Sm.

Žádám také všechny svoje spolupracovníky v ČČH a ve výzkumu hub, aby všichni, pokud tak neučinili, poslali mi do týdne své fotografie a stručný životopis. Budou dány do archivu ČČH (MÚ) a jednak postupně v ČČH uveřejněny, jednak otištěny v připravované knize „Houby Čech a Moravy", kde bude použito výzkumné práce všech spolupracovníků ČČH, ČMS a MÚ. (Místo zvl. dopisu.) Smotlacha.

Zelené ani bílé průkazy ke sběru hub nebudou se na r. 1944 vydávati a staré nebudou míti platnost. Na jejich místě vydám svým spolupracovníkům (odběratelům nebo čtenářům ČČH) potvrzení, že sbírají houby k účelům vědeckým a odborným v rámci výzkumu hub, který je veden MÚ, ČČH a ČMS. Přihlášky zájemců pokud možno do týdne.

ČČH opět dosažitelný. Tím, že jsme zrušili kompléty starých ročníků ČČH, uvolnil se nám jistý počet výtisků, takže můžeme poskytnout ČČH všem novým vážným odběratelům, které nám naši odběratelé a čtenáři mezi svými známými sjednají. Buďtež nám hlášeni do 10 dnů. Kdo v tomto směru projeví největší spolupráci!? Smotlacha.

Ústřední bezplatná poradna MÚ, ČČH a ČMS určuje i houby sušené, zjišťujíc zejména, zda tam nejsou obsaženy houby jedovaté nebo podezřelé. Vzorky možno dodati nebo poslati na adresu: Mykologický ústav dra Smotlachy; Praha III., Karmelitská 14.

Všichni čtenáři, přečtěte si podrobně obálku ČČH!

Přednášky ČMS začaly. Všichni pražští čtenáři ČČH a jejich přátelé, sejdou se v pondělí 24. IV. o 18·30 hod. na přednášce prof. Smotlachy v hl. škole v Praze II., Vladislavova 5. V pondělí přednáší vždy prof. Smotlacha, v úterý nyní p. MUC Herink.

lesích u Žehuně, kde je jeho „mykol. zahrada", řadu hub: vedle pen. sametonohé byly to helm. narostlá, pen. hustolistá, strm. vosková, na lípě rostla hlanolistka, na dubov. pařeze pevník chlup. (Stereum hirs.), pak řada drobných hubek z rodu kržatek, helmovek a kalichovek. V borovině nalezl mezi jinými lošák ouškatý.

Dne 29. I. 44 přinesl náš pilný sběratel p. J. Urban houby z okolí Počernic. Mezi nimi byly to zejména pen. zimní, krž. průsvitná, plž. pomrazka (světlejšího vzhledu) a jiné drobnější druhy, tedy houby podzimní a zimní. Pozoruhodná byla čir. zemní, která však na mladých exemplářích měla zřejmou kortinu. Podle všeho byla to její forma, kterou Richen popisuje jako Tricholoma triste.

Houby v únoru 1944 dokud bylo mírné počasí (někde do 10. II.), stále rostly. Byly to vesměs houby podzimní, které přetrvaly leden a došly do zač. února. První dny v únoru bylo do ústavu doneseno neb posláno celkem 30 druhů hub. Nejhojnější byla p. sametonohá, jež byla sbírána k jídlu i na kila. Pak se často vyskytla krž. průsvitná, třep. cihlová a vodomilná. Vzácná byla pen. šišková. Nejvíce hub bylo v této deštivé době v hustých smrčinách, kde rostly hojně pozdní špičky, helmovky, třepenitky, penízovky a strmělky. I opeňka se vyskytla.

Redakční a poradní výbor (redakční rada) ČČH (a MÚ) je složen z jeho spolupracovníků, jichž jména jsou známa z článků, zpráv a z obsahu ČČH. Seznam jejich uvedeme příště, stejně jako seznam členů užšího redakčního a poradního výboru ČČH (MÚ). Tento je vybrán z nejvážnějších spoluprac. ČČH, při čemž se oceňuje hodnota, velikost i doba spolupráce, jakož i pomoc poskytnutá ČČH v každém směru. Hodnotí se tu také spolupráce ve výzkumu hub. Jelikož dnes konání schůzí je spojeno s obtížemi, vykonává se funkce v tomto výboru prozatím buď písemně nebo návštěvami u podepsaného redaktora. Pro pražské členy je doba návštěv v pond. od 15—18 hod. v mykol. ústavu, Praha III., Karmelitská 14. Venkovští se ohlásí písemně nebo telefonicky kdykoliv. V létě je možná i návštěva na pokusné zahradě (historické reservaci) na Zámečku.

Smotlacha.

Smotlachovy vědecké vycházky na vzácné houby a vědecký zajímavé houby, spojené s výkladem a určené pro jeho spolupracovníky a čtenáře ČČH, budou se v letoš. roce konati každého týdne a to jednak v Praze (do parků a okolí, buď časně ráno, nebo zvečera), nebo i mimo Prahu na př. do lesů chlumeckých (až tam porostou vzácné houby), či konečně na Zámečku v Hradci Kr. Jen vyjímečně může býti těmto vycházkám věnována neděle. Počet účastníků omezen. Přihlášky osobně neb koresp. lístkem již nyní, aby se vědělo s kým počítati. Budou podniknuty i delší zájezdy na houby. Sem patří i příprava mykologické zahrady.

Zasílání a donášení hub do ústřední poradny mykologického ústavu, ČČH a MS neslouží jen našim spolupracovníkům, kteří houby posílají k určení — vyšli z nich během doby nejlepší naši znalci, na př. inž. Sak! —, nýbrž i soustředěnému výzkumu hub, který koná v Č. a na M. mykologický ústav, ČČH a s nimi ČMS od r. 1941 (bylo oznámeno v ČČH). Zprávy o tomto řízeném výzkumu zanášeny jsou nyní do matriky výzkumu a do výzkumného archivu. Každá došlá zásilka (donáška) zapíše se na zvláštní kartotékový list, v jehož čele je jméno spolupracovníka. Aby tato práce byla usnadněna, bylo by dobře, kdyby každý zasílatel (mnozí tak již činí) doprovodil svoji zásilku dvojitým seznamem hub, které do poradny posílá. Každá houba budiž očíslována a její číslo zaneseno i do seznamu, a ovšem také na duplikátu doma. Na seznamu budiž připsáno, kdy, kde atd., byla houba sbírána. To vše má veliký význam. Všichni, kdož posíláte houby, nebo chcete je posílat, se tím řiďte. Zásilky a donášky hub neslouží jen k poučení sběratele, neboť ten tyto houby často zná, nýbrž jako i doklad a kontrola, že skutečně byly sbírány. Že tu i příslušná fota a obrazy hub jsou vítány je samozřejmé. Rovněž je samozřejmé, že všechny záznamy na listech matriky výzkumu budou podle potřeby zanášeny do matriky druhů a rodů hub, jak je rovněž v myk. ústavu pro výzkum hub zavedena. Matrika zásilek a donášek je pak součástí výzkumného archivu hub myk. ústavu, ČČH a tím i ČMS. Houby vzácnější, těžko bezpečně určitelné, budou dány poradnímu výboru ČMS, aby se jimi zabýval. Stejně houby jedovaté i pro chemický rozbor.

Každý houbař a člen ČMS odebírá také odborný list ČČH, neboť bez bez něho se nemůže naučit znát a sbírat správně houby jedlé a uvarovati se jedovatých a doporučí jej svým známým houbařům. Předpl. K 40.—. ČČH také informuje o houbařské práci u nás!

Dlužné předplatné ČČH za běžný ročník činí K 40.—, k tomu připomínka à K 2.—. Prémie K 10.— na místo K 15.—. Jako prémie posílá se knížka z několika statí: Smotlacha „Houby, které doporučujeme sbírat" atd. Kdo ji dosud nemáš, napiš si o ní kor. lístkem. Dlužníci platte obratem!

Všem členům ČMS sdělujeme, místo zvl. odpovědi na dotazy, že na dvou posl. valn. hromadách ČMS, o nichž bylo v ČČH referováno, bylo usneseno, aby čl. legitimace platily vždy od 1. VII. do 30. VI. následujícího roku a tak, aby se také platilo členství. Proto je třeba, aby všichni, kteří mají legitimace na r. 1943, aby zaplatili čl. příspěvek na r. 1943/44 (do konce června) ještě jednou a to v obnosu 20.— K, neboť dřív. nepatrný příspěvek K 10.— byl zvýšen na K 20.—. Noví členové platí K 20.— a K 5.— zápisného. Platiti možno buď složenkou 23112 (Česká mykol. společnost v Praze) nebo 35986 (Dr. F. Smotlacha v Praze). Zároveň možno platit za ČČH činí nyní K 42.—) s připomínkou na obálce ČČH). Kdo nemáš složenku, najdeš ji buď ve st. číslech nebo ročnících ČČH neb si o ní napiš. I bianko složenkou nebo poštovní poukázkou možno platit.

Kdo chce míti legitimaci na rok 1944/45 již nyní, zaplať příspěvek K 20.— napřed.

Každý dopisovatel a spolupracovník pořiď si vždy ze svého článku, zprávy, dopisu, opis, neboť rukopisy, články atd. se nevracejí. Smot.

Co má činiti (pokud komu možno a pokud tak ještě neučinil) *každý spolupracovník Smotlachův* ve výzkumu, v propagaci ČČH, v organisaci atd. v týdnu, kdy přečte tyto řádky:

1. Poslati své foto a stručný životopis do arch. ČČH.
2. Sděliti redakci, jako člen širš. nebo užš. poradního výboru (red. rady) ČČH, své rady.
3. Poslati celk. nebo aspoň část. zprávu pro výzkum. archiv ČČH o své výzkumné práci v houbách (či jen zprávu za r. 1943).
4. Sděliti, kterými druhy nebo podčeleděmi hub zabývá se zvlášť monograficky). Bude sděleno vČČH a použito ke spolupráci všech.
5. Sděliti výzkumn. archivu (Smotlachovi), jakým způsobem si vede záznamy o své výzkum. práci, zda si založil výzk. matriku (knihu), jakož i atlas obrazů hub kreslených, fotografovaných nebo barevných.
6. Oznámiti, které části lesů, hájů, strání, luk, polí, parků atd. prozkoumává po stránce hub tak důkladně, že mohou být časem zařazeny jakou součást do ústř. mykol. zahrady. Prozatím stačí výzkum všech hřibovitých, hub jedovatých nebo jinak zajímavých. Každý zkoumej z hub to, co již dobře znáš! Posílati do výzk. archivu ČČH jarní houby! O těchto průzkumech třeba si vésti knihu, jakož i mapy (plány).
7. Poslati ČČH články (foto atd.) a pro MÚ vzácné nálezy.
8. Podati zprávu o své činnosti poradenské (na př. má-li stálou poradnu), výstavní (vykonané výstavy, stálé výstavky, na př. i jen ve škole), organisační (osobní kroužek houbařů, společné pochůzky na houby, odbočka ústavu nebo ČMS, důvěrník ústavu atd.).
9. Sděliti své stupnice hub podle chuti atd. (viz „dotazník" v I. a 2. čísle!).
10. Sděliti místní lid. jména hub, zvl. houby sbírané místně k jídlu, houby prodávané na míst. trhu, zvl. jídla z hub, zkušenosti z požívání různých druhů hub, hlásiti otravy hub atd. Všechno to je cenný výzkum.

Smotlacha.

Hlášení. Prosím, aby všichni spolupracovníci i přátelé ČČH, t. j. členové redakčního a poradního výboru ČČH, se ohlásili svými radami, zprávami, články atd. laskavě během příštího týdne.

Redakce ČČH upozorňuje své spolupracovníky, že je lépe na místo velkého článku jednoho, poslati dva-tři kratší. Na ty se pak v ČČH snadno dostane a dobré myšlenky a nálezy se lépe zhodnotí. Je třeba také psát stručně, ba velmi stručně, a pokud možno na stroji. Smotlacha.

Spolupracovníky ČČH jsou i jeho přátelé, kteří mu sjednávají nové odběratele. V poslední době byli to na př. pp. Drázda, Janíček atd. Kdo bude dále následovat?

Redakce a administrace Praha III., Karmelitská 14. — Vychází ročně v deseti číslech. Předplatné K 40. — Upomínky 2·-K. — K redakci jest připojena bezplat. houbařská poradna a zkušebna. — Novinová sazba povolena řed. pošt. a telegrafů č. 143.236 IIIa 1937 ze dne 28. 6. 1937. Dohlédací pošt. úřad Praha 25. Tiskem Otakara Štivína v Praze II.
13. IV. 1944.